vers VOOR vers

LEZING 9
97 MINUTEN

EFEZE

6:1-9

Gehoorzaamheid en verantwoordelijkheid in de verhoudingen tussen kinderen en ouders en tussen slaven en meesters.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/efeze/6-1-9

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Onderdanigheid en misbruik van gezag	4 min	5
2	Het huwelijk als beeld van Christus en de gemeente	4 min	6
3	God als Vader en Christus als Meester	3 min	8
4	Gehoorzamen omdat het juist is	2 min	10
5	God behagen boven eigen voordeel	3 min	11
6	Kinderen leren handelen naar beginselen	2 min	12
7	Het geweten moet worden gevormd	2 min	13
8	Ouders gehoorzamen in de Heere	2 min	15
9	Thuis blijven tot het huwelijk	3 min	16
10	Het gezin als bescherming en uitzonderingen	4 min	18
11	Ouders blijven eren als volwassene	3 min	20
12	Ouderlijk gezag over volwassen kinderen	3 min	21
13	De belofte van lang leven in het land	2 min	22
14	Godsvrucht doorgeven aan volgende generaties	3 min	24

15	Grenzen aan de invloed van ouders	3 min	25
16	Kinderen door correctie leren gehoorzamen	2 min	26
17	Oudsten, hun kinderen en blijvende godsvrucht	3 min	27
18	Het hart vormen zonder toorn op te wekken	5 min	29
19	Discipline met mededogen en zelfbeheersing	2 min	31
20	Opvoeden zonder angst voor afwijzing	4 min	33
21	Trots en boosheid bij strenge ouders	2 min	35
22	De opvoeding en het geloof van zijn dochter	4 min	36
23	Ouders vormen de geest en gewoonten	3 min	37
24	Sport en het bijbrengen van godvruchtige waarden	4 min	39
25	Opvoedingsfouten erkennen en prioriteit geven	2 min	41
26	Slaven en werknemers: verschil in vrijheid	3 min	42
27	Slavernij in de Bijbel en in Amerika	4 min	44
28	Slavernij als bestaanszekerheid voor armen	4 min	46
29	Vrijwillig bij een meester blijven	2 min	48

30	Vrijheid afwegen tegen zekerheid	3 min	49
31	Trouw werken wanneer niemand kijkt	2 min	50
32	Staken, loon en tevredenheid	2 min	51
33	Werken en leidinggeven voor Gods aangezicht	3 min	52
	Om verder te lezen		54

1

Onderdanigheid en misbruik van gezag

We hebben een hoofdstuk te behandelen, Efeze hoofdstuk 6, en ik wil je vragen dat op te slaan. Als ik degene was geweest die de hoofdstukindeling in de Bijbel had aangebracht, zou ik in dit geval een andere beslissing hebben genomen dan degene die dat heeft gedaan. In hoofdstuk 5, vers 21, zei Paulus:

> Wees elkaar onderdanig in de vreze Gods.
>
> EFEZE 5:21

Daarna sprak hij over vrouwen en mannen, en dat nam de rest van hoofdstuk 5 in beslag. In hoofdstuk 6 spreekt hij over kinderen en vaders, en vervolgens ook over dienaren en meesters. Dit zijn allemaal gevallen waarin een groep christenen wordt opgeroepen zich in de gewone bezigheden van het dagelijks leven aan een andere groep mensen te onderwerpen.

Dit is tegenwoordig geen erg populaire gedachte, maar het is niettemin wat Paulus zegt en wat overal in de Schriften wordt onderwezen. Petrus onderwijst hetzelfde, dus het kwam niet alleen van Paulus. Toen Paulus in Efeze hoofdstuk 5:21 zei:

Wees elkaar onderdanig uit ontzag voor God, zette hij de bijzondere gevallen uiteen waarin mensen verplicht zijn zich aan anderen te onderwerpen. Natuurlijk behoren alle christenen in zekere zin de houding van een dienaar te hebben en bereid te zijn anderen voorrang te geven. Maar er zijn bijzondere verhoudingen, bijzondere gevallen, die we hiërarchische verhoudingen noemen, waarin de ene partij zich per definitie aan de andere moet onderwerpen.

Omdat de menselijke natuur nu eenmaal is zoals die is, is er door de geschiedenis heen uitbuiting geweest wanneer dit in praktijk werd gebracht. Dat vrouwen zich aan hun mannen moeten onderwerpen, kinderen aan hun ouders en dienaren aan hun meesters, is niet altijd een erg aangename situatie geweest voor degenen die deze ondergeschikte rol vervulden. Want degenen aan wie zij zich onderwierpen, waren

niet altijd erg godvruchtig. En in veel gevallen zijn degenen die zich onderwerpen, of zich zouden moeten onderwerpen, zelf ook niet altijd erg godvruchtig. Sinds de zondeval zit er iets in de menselijke natuur dat het bijzonder moeilijk maakt om dit zonder ontevredenheid te laten verlopen.

Aan de ene kant verzetten degenen die onder gezag staan zich vaak tegen dat gezag. Ze zouden willen dat ze niet meer onder gezag stonden en hun eigen baas konden zijn. Dat geldt voor kinderen, dat geldt voor vrouwen, dat geldt in veel gevallen voor dienaren. Aan de andere kant hebben degenen die gezag uitoefenen vaak geen godvruchtige houding tegenover het gezag dat ze hebben. Ze zien het als een voorrecht voor zichzelf, dat ze voor hun eigen voordeel kunnen gebruiken. En ze gebruiken de mensen die verplicht zijn zich aan hen te onderwerpen uitsluitend voor hun eigen voordeel. Omdat ze er soms mee weg kunnen komen, mishandelen ze zulke mensen ook.

Er zijn gevallen bekend uit de geschiedenis en uit onze eigen tijd. We kennen gevallen van vrouwenmishandeling en van kindermishandeling. Natuurlijk hebben wij geen dienaren in de zin waarin ze die toen hadden, in de zin van slaven. Maar er komt zeker van tijd tot tijd misbruik voor tussen de maatschappelijke klassen. Degenen die boven anderen staan, moeten geheiligd worden om hun positie niet te misbruiken. Degenen die onder gezag staan, moeten geheiligd worden om zich niet te verzetten tegen de rol die ze hebben, wanneer hun natuurlijke menselijke onafhankelijkheid en opstandigheid hun het verlangen zouden geven niet meer onder gezag te staan.

2

Het huwelijk als beeld van Christus en de gemeente

Paulus geeft aanwijzingen aan beide groepen mensen, eerst aan degenen die onder gezag staan en vervolgens aan degenen die boven hen staan. In het geval van vrouwen en mannen spreekt hij eerst tot de vrouw. Hij geeft aan dat de onderwerping van de vrouw aan de man een navolging moet zijn van de onderwerping van de gemeente aan

Christus. Hij zegt tegen de mannen dat hun liefde voor hun vrouw moet zijn als de liefde van Christus voor Zijn gemeente. Dit sluit aan bij wat Paulus aan het begin van hoofdstuk 5, in vers 1, had gezegd:

> Wees dan navolgers van God, als geliefde kinderen, en wandel in de liefde, zoals ook Christus ons liefgehad heeft en Zichzelf voor ons heeft overgegeven als een offergave en slachtoffer, tot een aangename geur voor God.
>
> EFEZE 5:1-2

Degenen die gezag hebben, worden dus eigenlijk geroepen om navolgers van God en navolgers van Christus te zijn. Degenen die onder gezag staan, worden geroepen om zich als de gemeente te gedragen.

Het is hier interessant, aangezien het boek Efeze over de gemeente gaat, dat deze drie voorbeelden van deze drie verschillende instellingen — het huwelijk, het gezin en de verhouding tussen meester en dienaar — niet alleen concrete aanwijzingen geven aan de mensen die deze rollen vervullen. Ze vertellen ons ook iets over de gemeente, omdat de vergelijking naar beide kanten werkt. Aan de ene kant vertelt de uitspraak dat de huwelijksverhouding een beeld is van Christus en de gemeente ons iets over hoe de man en de vrouw zich moeten gedragen. Maar die vertelt ons ook iets over Christus en Zijn liefde voor de gemeente, en over de gemeente en haar liefde voor Christus en haar onderwerping aan Hem.

Als je deze vergelijking hebt, dan heb je hier de man en de vrouw, en daar Christus en de gemeente. Ze verduidelijken elkaar in die zin dat een man die niet weet hoe hij zijn vrouw moet liefhebben, of een vrouw die niet weet hoe zij zich aan haar man moet onderwerpen, kan kijken naar datgene waarnaar hun verhouding is gemodelleerd. En dan kan hij zeggen: ‘Christus heeft de gemeente op deze manier lief, en zo moet ik mijn vrouw liefhebben.’ De vrouw kan zeggen: ‘De gemeente moet zich op die manier aan Christus onderwerpen; zo moet ik mij aan mijn man onderwerpen.’ Maar het werkt ook andersom. Als ik me afvraag: ‘Hoe moet de gemeente zich aan haar Hoofd onderwerpen?’, dan kun je naar een onderdanige vrouw kijken en zeggen: ‘Daar is een voorbeeld. Daar is een beeld van hoe de gemeente behoort te zijn.’ Ik ben misschien

geen echtgenote, maar ik ben wel lid van de gemeente, en ik moet mij aan mijn Hoofd onderwerpen. Een vrouw die zich op de juiste manier aan haar man onderwerpt, geeft iedereen die het ziet een zichtbaar voorbeeld van hoe de gemeente zich tegenover Christus behoort te gedragen. En de man die zijn vrouw op de juiste manier liefheeft en zichzelf voor haar geeft, geeft de wereld een zichtbaar getuigenis van hoe ook Christus de gemeente liefheeft.

Wanneer iemand zegt: 'Christus is als een bruidegom; Christus is als een echtgenoot voor Zijn volk', en iemand kan daarbij denken aan een echtgenoot die daar een goed beeld van is, dan werpt dat een gunstig licht op Christus. De twee kanten van deze vergelijking werpen dus licht op elkaar. In zekere zin vertelt Paulus ons ook iets over de gemeente, hoewel hij eenvoudig praktische aanwijzingen lijkt te geven aan mensen die deze verschillende plaatsen binnen maatschappelijke instellingen innemen. Wanneer hij ons het gedeelte over man en vrouw geeft, herinnert hij ons eraan dat de gemeente de bruid van Christus is. En dat wij als leden van de gemeente, of we nu echtgenotes zijn of niet, in onze onderwerping aan Christus moeten zijn als een vrouw tegenover haar man.

3

God als Vader en Christus als Meester

Wanneer hij ons over kinderen en ouders vertelt, vertelt hij niet alleen aan kinderen wat ze moeten doen en aan ouders wat ze moeten doen. Hij vertelt ons allemaal ook wat wij als kinderen van God moeten doen en hoe God als Vader is. Het is interessant dat hij zich niet tot moeders richt. Hij zegt in vers 4:

> En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:4

Zo vertelt hij ons in zekere zin iets over hoe onze Vader is en hoe wij als kinderen behoren te zijn: gehoorzaam aan God. Het is niet alleen zo dat het beeld van ons als kinderen van God het kind en de vader duidelijk maakt hoe zij zich moeten gedragen.

Wat we al weten over kinderen en vaders maakt ons ook iets duidelijk over onze verhouding tot God, met ons als Zijn kinderen en Hem als onze Vader.

Zo krijgen ook de dienaren en meesters aanwijzingen. De dienaren wordt gezegd zich aan hun meesters te onderwerpen en hen even gehoorzaam te dienen als de Heere. En de meesters worden eraan herinnerd dat ook zij een Meester in de hemel hebben. Opnieuw is er dus dit beeld van Christus en de gemeente, en van de dienaren en de meester. De meesters moeten een voorbeeld nemen aan de manier waarop Christus de Meester is. En de dienaren moeten zich onderwerpen op de manier waarop wij ons aan de Heere onderwerpen. Maar behalve dat deze instelling de dienaren en de meesters iets duidelijk maakt, maakt de instelling van de slavernij op zichzelf ons ook iets duidelijk over de verhouding van de gemeente tot God. In die tijd was het natuurlijk slavernij die Paulus beschreef. De dienaar was niet werkelijk een betaalde dienaar of een werknemer. Hij was een slaaf. Hij was iemands eigendom. Hij had geen eigen rechten.

Deze instellingen, alle drie, zijn dus hiërarchisch: man en vrouw, ouder en kind, meester en dienaar. Ze worden allemaal elders in de Schrift, en ook hier, gebruikt als beelden van Christus en de gemeente. De gemeente, of de leden van de gemeente, ieder van ons afzonderlijk, zijn dienaren van Christus, van God. Wij zijn kinderen van God. Wij zijn de vrouw van God. De aanwijzingen hier vertellen ons allemaal iets, ook als je geen kind onder een ouder bent, geen vrouw onder een man of geen dienaar onder een meester. Toch maken we allemaal deel uit van de gemeente, en deze aanwijzingen gelden voor ons als afzonderlijke personen, in elk geval wat onze verhouding tot God betreft. Zoals ik al zei: telkens wanneer je dit soort vergelijking maakt, verduidelijkt elke kant van de vergelijking de andere kant, werpt er licht op en vertelt er iets over.

4

Gehoorzamen omdat het juist is

Nu richt hij zich hier in hoofdstuk 6 tot de kinderen en zegt:

> Kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is juist. Eer je vader en moeder (dat is het eerste gebod met een belofte), opdat het je goed gaat en je lang leeft op de aarde. En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:1-4

Paulus geeft de kinderen twee redenen, twee beweegredenen om hun ouders te gehoorzamen. Kinderen hebben daar een beweegreden voor nodig, want net als volwassenen worden kinderen geboren met opstandigheid en een verlangen om door niemand anders dan zichzelf bestuurd te worden. Daarom worden er aansporingen gegeven. De eerste aansporing is de belangrijkste: doe dit omdat het juist is. De tweede aansporing is dat er een belofte aan verbonden is; het levert je iets op.

Dit is de juiste volgorde om deze dingen te noemen wanneer we mensen ertoe proberen te brengen iets te doen waar ze niet erg veel zin in lijken te hebben. Vaak noemen we deze dingen in omgekeerde volgorde: ‘Dit zal goed voor je zijn. Doe wat ik voorstel, want daar word je beter van.’ Zelfs wanneer we mensen tot Christus proberen te brengen, komen we in de verleiding om alleen te benadrukken hoe goed het voor hen zal zijn om christen te worden. Ze hoeven niet naar de hel. Hun leven zal niet zo'n puinhoop zijn. Ze kunnen bevrijd worden van hun gebondenheid aan zonden enzovoort die hun leven verwoesten. Al deze dingen zijn waar. Dit zijn in zekere zin de beloften die verbonden zijn aan het doen van het juiste, als het gaat om je overgeven aan Christus.

Zo motiveren mensen andere mensen. Ze houden hun een wortel voor. Ze bieden hun een of andere beloning aan. De Bijbel doet dit ook. Zelfs deze passage doet dat:

zodat het goed met je gaat.

Maar eerst noemt hij een belangrijkere, fundamentelere reden om het te doen, en dat is omdat het juist is. Het is juist om het te doen. Zelfs als er geen belofte aan verbonden is, als het mij geen voordeel oplevert, is het nog steeds het juiste om te doen, en daarom hoor ik het te doen.

5

God behagen boven eigen voordeel

De veronderstelling is dat een christen, hopelijk, andere drijfveren heeft dan de ongelovige. De ongelovige wordt eenvoudigweg gedreven door de bevrediging van het vlees. Als hij twee mogelijkheden kan afwegen en kan zeggen: ‘Deze is beter voor mij’, dan is dat uiteraard de keuze die hij zal maken. De gelovige is niet helemaal vrij van dit soort overwegingen. Natuurlijk hebben we liever comfort dan marteling. We hebben liever zekerheid dan onzekerheid. Er zijn ook vleselijke dingen die ons tot op zekere hoogte motiveren. We hebben voorkeuren.

Maar er is iets fundamenteel anders aan de christen vergeleken met hoe hij was voordat hij christen werd. Voordat hij christen werd, werd hij alleen gedreven door zorg om zichzelf. Maar de voornaamste zorg van het bekeerde hart, van de persoon die zich werkelijk tot God heeft gekeerd, is niet het eigen ik. Sterker nog, het zich keren tot God is op zichzelf in de eerste plaats een verloochening van het eigen ik en het opnemen van een kruis.

Waarom zou iemand dat doen? Is dat vanwege de beloningen die eraan verbonden zijn? Er zijn beloningen aan verbonden, en de Bijbel zwijgt daar niet over. Dat is niet de enige reden, en voor de volwassen christen is het beslist niet eens de voornaamste reden. Het is mogelijk dat iemand die voor het eerst met het Evangelie wordt benaderd zo op zichzelf gericht is, dat je hem nergens belangstelling voor kunt laten krijgen als hij er geen voordeel voor zichzelf in ziet. Iedere christen kan op dit punt komen voordat hij volwassen is. Het is beslist de normale christelijke gezindheid dat we de dingen niet langer doen omdat er een belofte aan verbonden is. We doen het omdat het eenvoudigweg juist is.

We worden niet langer gedreven door het verlangen om alleen maar te doen wat voor ons het beste is, maar wat in Gods ogen het beste is. Wat God het meest behaagt, wat rechtvaardig is.

> Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden.
>
> MATTHEÜS 6:33

Dat is wat Paulus hier ook over kinderen zegt.

Dit is in overeenstemming met de gerechtigheid van God. Je hoort te zoeken wat God ter harte gaat, wat God behaagt, Gods Koninkrijk en Zijn gerechtigheid.

Wat die andere dingen betreft, daar is een belofte aan verbonden. Ook die zullen je erbij gegeven worden. Je doet wat juist is, en er zijn bepaalde beloften die ten deel vallen aan degenen die doen wat juist is. Maar de eerste reden om het te doen is omdat het juist is.

6

Kinderen leren handelen naar beginselen

Let erop dat hij tegen kinderen spreekt. Hij gaat er dus niet van uit dat er noodzakelijkerwijs een hoge mate van geestelijke volwassenheid nodig is om gemotiveerd te worden door het verlangen te doen wat juist is. ‘Doe dit omdat het juist is’, zeg je tegen een kind. Daar is geen vergevorderd inzicht voor nodig. Er is alleen een zuiver hart voor nodig om gemotiveerd te worden door de gedachte dat dit het juiste is om te doen. Zelfs een kind kan een goed karakter hebben als het daarin wordt gevormd. Karakter is eenvoudigweg het vermogen om lagere verlangens aan hogere beginselen te onderwerpen. Iemand met een zwak karakter handelt uit een opwelling. Iemand met een sterk karakter handelt vanuit een beginsel of overtuiging.

Zelfs een kind kan blijkbaar, zo neemt Paulus aan, gemotiveerd worden door overtuiging: dit is wat juist is. Vroeger zagen we veel vaker dan nu, zelfs onder ongelovigen, dat er gewoon een zekere waardigheid ligt in het willen doen van wat

juist is. Natuurlijk hadden zelfs ongelovigen ook altijd hun zelfzuchtige motieven. Maar vroeger waren er zelfs buiten de gemeente meer mensen die hun lagere verlangens vanwege een of ander beginsel ondergeschikt maakten dan er nu in de gemeente zijn. Ze zouden geen verhouding beginnen, omdat er beginselen waren, ook al zouden ze er misschien naar verlangen. Ze hadden hun vrouw een belofte gedaan, en ze zouden zoiets niet doen. Misschien werden ze gedreven door mensenvrees of wat dan ook, maar er was nog steeds een beginsel waaraan ze zich hielden en dat ze boven een opwelling stelden.

Op veel andere terreinen van het leven is het nodig om je overtuiging boven je impuls te stellen. Het interessante hier is dat Paulus ervan uitgaat dat zelfs kinderen dit kunnen. Kinderen willen vaak niet gehoorzamen, maar je kunt tegen hen zeggen: 'Dit is wat juist is.' Als het kinderen met een zuiver hart zijn, kunnen ze dat doen. Mijn eigen kinderen, van wie sommigen nog vrij jong zijn, zijn beslist geen volmaakte kinderen. Maar ik heb vaak gezien dat ze iets wilden doen wat niet juist was en dat wij hun vertelden dat het niet juist was. Ook al verbonden we daar niet meteen de dreiging van straf aan, al hebben ze die er in hun eigen gedachten misschien wel bij bedacht, toch kon ik zien dat ze gedreven werden door het verlangen om te doen wat juist is. Ze willen doen wat juist is. Ze hoeven alleen maar te horen wat dat is.

7

Het geweten moet worden gevormd

Mensen weten niet instinctief alles wat juist is. Het is waar dat we een geweten hebben dat ons bepaalde dingen vertelt, maar helaas wordt het geweten van ieder mens sterk gevormd door zijn omgeving. Iemand kan denken dat iets goed of verkeerd is omdat

zijn ouders dat goed of verkeerd vonden, of omdat zijn ouders het wel of niet deden. Hij zal gevoelig zijn voor iets, zoals de Joden die dachten dat het verkeerd was om vlees te eten. Paulus zei:

> Ik weet en ben ervan overtuigd in de Heere Jezus dat niets in zichzelf onrein is. Alleen voor hem die van mening is dat iets onrein is, voor die is het onrein.
>
> ROMEINEN 14:14

Waarom zou je geweten daar bezwaar tegen hebben? Omdat ze waren opgegroeid in een omgeving waarin hun geweten daar gevoelig voor was gemaakt, onnodig, helaas.

Een kind kan niet altijd op zijn geweten vertrouwen. Het is nooit veilig om je geweten te negeren, maar je kunt er niet altijd zeker van zijn dat het klopt. Dus mensen, kinderen en andere mensen, moeten te horen krijgen wat juist is. Daarom zei Jezus dat we eropuit moeten gaan en mensen tot discipelen moeten maken en hun moeten leren zich te houden aan de dingen die Jezus geboden heeft. Die dingen weten ze niet automatisch.

Paulus richt zich tot kinderen en zegt:

> Kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is juist. Eer je vader en moeder (dat is het eerste gebod met een belofte), opdat het je goed gaat en je lang leeft op de aarde. En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:1-4

Dat is juist. Nu zegt hij:

Je ouders in de Heer.

8

Ouders gehoorzamen in de Heere

Dit heeft sommige mensen ertoe gebracht zich af te vragen of hij christelijke ouders bedoelt. Als je ouders in de Heere zijn, als ze christenen zijn, gehoorzaam hen dan. Als we het zo opvatten, laat dat natuurlijk de mogelijkheid open dat je, als je niet-christelijke ouders hebt, niet verplicht bent hen te gehoorzamen. Daar wijzen sommige mensen op. 'Er staat hier alleen:

gehoorzaam je ouders in de Heer.

Mijn ouders zijn niet in de Heere,' zeggen ze, 'en daarom hoef ik hen niet te gehoorzamen.'

Besef dat 'in de Heere' ook op de kinderen kan slaan. Jullie kinderen die in de Heere zijn, gehoorzaam je ouders. Bedenk trouwens dat door de hele brief aan de Efeziërs heen alles in Efeziërs 'in Christus', 'in Hem', 'in de Heere' is. En het is steeds de lezer van wie gezegd wordt dat hij 'in de Heere', 'in Christus' is. De kinderen hier zijn eenvoudigweg kinderen die christen zijn. Ze zijn in de Heere. Hij zou zulke instructies niet geven en daarbij zeggen dat dit juist is en dat er een belofte van God is, tenzij hij sprak tot mensen die in hun geweten rekening hielden met God. Hij schrijft aan christelijke kinderen.

Overigens betekent het woord 'kinderen' hier niet noodzakelijk kleine kinderen. En dat roept de vraag op hoe oud iemand moet zijn voordat hij niet langer verplicht is zijn ouders te gehoorzamen. Dat is niet gemakkelijk te beantwoorden. Het is ook zo dat bij volwassen kinderen, of trouwens ook bij jonge kinderen, de hele kwestie van gehoorzaamheid aan gezagsdragers enigszins wordt begrensd door de verplichting om allereerst God te gehoorzamen.

Als ouders hun kind, jong of oud, opdragen om in te gaan tegen wat God heeft gezegd, dan moet dat kind, of die vrouw, of die dienaar, of wie er ook onder gezag staat, zich uiteraard tegen die instructies verzetten en ze niet gehoorzamen. Zoals Petrus zei:

> Maar Petrus en de apostelen antwoordden en zeiden: Men moet aan God meer gehoorzaam zijn dan aan mensen.
>
> HANDELINGEN 5:29

Of een kind nu jong of oud is, het mag zijn ouders niet gehoorzamen als die het opdragen iets te doen wat op zichzelf zondig is, zoals God dat in Zijn Woord omschrijft.

9

Thuis blijven tot het huwelijk

We weten echter dat in de Bijbelse cultuur, die Paulus bij zijn lezers veronderstelde, kinderen in wezen onder het gezag van hun ouders stonden totdat ze het huis verlieten en trouwden. Ze gingen gewoonlijk niet uit huis tenzij ze trouwden. Er waren uitzonderingen, maar de gebruikelijkste situatie was dat een kind bij zijn ouders bleef totdat hij of zij het huis verliet om te trouwen. Dat staat in Genesis hoofdstuk 2, helemaal vanaf het begin:

> Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zich aan zijn vrouw hechten; en zij zullen tot één vlees zijn.
>
> GENESIS 2:24

De veronderstelling is dat hij zijn vader en moeder niet verlaat voordat hij met zijn vrouw wordt verenigd.

Nu is dit niet noodzakelijk een beginsel. Je kunt er op twee manieren over redeneren. Je zou kunnen betogen dat dit een beginsel is waaraan men zich moet houden, en dat daarom alle ongetrouwde mensen die niet bij hun ouders wonen dit op de een of andere manier overtreden. Maar dat is niet noodzakelijk iets wat tegenwoordig afgedwongen kan worden. Er zijn tegenwoordig veel ouders die niet willen dat hun

volwassen kinderen bij hen wonen, ook al zijn die niet getrouwd. Er zijn volwassen kinderen die niet welkom zijn om bij hun ouders te wonen, of van wie de ouders niet langer verantwoordelijkheid voor hun leven willen dragen. Dat komt doordat hun ouders óf geen christenen zijn, óf, als ze wel christenen zijn, misschien niet zo goed weten wat de Bijbel zegt.

Ik weet niet meer wat we onlangs lazen. We lazen een verhaal over ouders die tegen een van hun volwassen kinderen zeiden dat het tijd was om het huis uit te gaan en een eigen bestaan op te bouwen. Maar dat kind was niet getrouwd. We lazen dit met het gezin. We moesten onze kinderen vertellen: 'Zo denken wij niet. Je hoeft nooit het huis uit totdat je gaat trouwen. Als je trouwt, dan ga je het huis uit, al hopen we dat je niet te ver weg gaat, tenzij God je ergens ver weg roept. Maar we willen dat onze kinderen weten dat we verwachten dat ze thuis blijven totdat ze trouwen. Het is niet zozeer dat we dit kunnen afdwingen, maar we laten hun weten wat onze verwachting is. En als ze nooit trouwen, kunnen ze thuis blijven.'

Dat klinkt voor sommigen misschien vreemd en ouderwets, maar het is helemaal niet onpraktisch. Het is lang niet zo gevaarlijk voor hun ziel als de moderne gewoonte om gewoon het huis uit te gaan zodra je klaar bent met de middelbare school, wat wij allemaal hebben gedaan. Ik ging het huis uit toen ik klaar was met de middelbare school, toen ik zeventien was, en ben nooit meer thuis gaan wonen, behalve voor korte perioden. Ik was toen niet getrouwd. In mijn jeugd volgde ik dus niet de patronen die de Bijbel volgens mij aanbeveelt. Dat kwam alleen maar doordat ik het niet wist. Ik las de Bijbel niet met dezelfde ogen als nu. Mijn kijk was sterk gekleurd door mijn eigen cultuur.

Mijn ouders verwachtten niet per se dat ik thuis zou blijven. Ze verboden me niet om te vertrekken. Ze zeiden niet dat ze liever hadden dat ik thuis bleef. Daardoor, en deels door de manier waarop zij in hun cultuur waren opgevoed, kwam het nooit bij me op dat thuis blijven totdat je trouwde iets redelijks was om te doen. Maar bij de mensen in de tijd van Paulus kwam dat wel op. Eigenlijk ging men daar gewoon van uit.

10

Het gezin als bescherming en uitzonderingen

Nogmaals, het is niet zo dat de Bijbel geen uitzonderingen kent. Er zijn uitzonderingen, maar er is nog steeds een norm. Het is mogelijk dat sommigen van jullie die alleenstaand zijn, die niet getrouwd zijn en ook niet getrouwd zijn geweest, tot die uitzonderingen behoren. Misschien heeft God sommigen van jullie werkelijk geroepen om niet meer bij hun ouders thuis te wonen, ook al zijn ze niet getrouwd. Sommigen van jullie zijn misschien geroepen om altijd ongetrouwd te blijven. Wie weet? Dat je ouders geen christenen zijn, of eenvoudigweg niet van plan zijn om je thuis te houden, kan een reden zijn waarom je een uitzondering op het algemene patroon bent. Of Gods roeping voor je leven kan zo zijn dat je daarvoor noodzakelijkerwijs bij je ouders weg moet.

Maar persoonlijk geloof ik dat christenen hun kinderen moeten opvoeden met de verwachting dat ze onder het gezag van hun ouders staan en bij hen thuis moeten blijven totdat ze vertrekken om een ander gezin te stichten, uitzonderingen daargelaten. Dat hebben we onze kinderen duidelijk gemaakt. We gaan er niet van uit dat ze allemaal zullen trouwen, maar we denken dat ze dat waarschijnlijk wel zullen doen. Als ze niet trouwen, is dat prima. Ze mogen thuis blijven totdat ze getrouwd zijn, en dat betekent ook totdat ze heel oud zijn.

Volgens mij geeft Bill Gothard van die enorme seminars die Basic Youth Conflict Seminars heten. Ik neem aan dat hij toch wel in de zestig moet zijn. Ik heb de man nooit gezien, maar hij is al zo lang actief dat hij volgens mij wel die leeftijd moet hebben. Hij is echt een geweldige man. Ik ben nooit naar zijn seminars geweest en ik ben het niet eens met alles wat hij onderwijst, maar hij is echt een godvruchtige man, een heel nederige man, en hij heeft een aantal heel goede principes. Sommige daarvan onderwijst hij. Maar voor zover ik begrijp, is hij nooit getrouwd. Hij woont thuis bij zijn ouders. Volgens mij is hij in de zestig, of hij moet op zijn minst in de vijftig zijn, als hij niet in de zestig is. Maar volgens mij heeft hij altijd thuis bij zijn ouders gewoond. Hij is gewoon niet meegegaan in deze wereldse cultuur waarin je oud genoeg wordt om zelfstandig te zijn en voor jezelf te zorgen, en dan het huis uit gaat.

God heeft gezinnen geschapen als een plaats waar kinderen bescherming vinden. Een deel van die bescherming is dat de ouders niet alleen onderdak bieden, maar ook een gezagsstructuur voor het kind. Nu besef ik dat er zeker gevallen zijn die Paulus hier waarschijnlijk niet voor ogen heeft. Ik weet zeker dat hij bij het schrijven vooral denkt aan christelijke kinderen in christelijke gezinnen. Hij spreekt immers ook de vaders aan en verwacht dat zij dezelfde christelijke overtuigingen hebben als hij van de kinderen verwacht.

Naar alle waarschijnlijkheid waren er in de vroege gemeente maar weinig christelijke kinderen die geen christelijke ouders hadden. Kinderen die christen waren, waren dat waarschijnlijk vanwege hun ouders. Ook daarop zouden weer enkele uitzonderingen zijn, maar Paulus denkt waarschijnlijk aan een normale situatie, een situatie die de norm vormt. Christelijke ouders zouden hun kinderen dan natuurlijk geen onchristelijke of antichristelijke instructies geven.

Ik weet zeker dat Paulus zich uitzonderingen op deze regel kon voorstellen waarbij ouders slecht zijn, waarbij ouders kinderen mishandelen of hen op wegen van goddeloosheid leiden. In dat geval zouden sommige van deze instructies misschien anders zijn verwoord. Maar Paulus spreekt hier over een bepaalde situatie, en die situatie is dat de kinderen in de Heere zijn, en naar alle waarschijnlijkheid zijn hun ouders ook in de Heere. Want hij verwacht dat de ouders hun kinderen opvoeden:

> Kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is juist. Eer je vader en moeder (dat is het eerste gebod met een belofte), opdat het je goed gaat en je lang leeft op de aarde. En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:1-4

Dat zou hij nauwelijks van hen kunnen verwachten als het geen christelijke ouders waren.

11

Ouders blijven eren als volwassene

Nu moeten deze kinderen hun ouders gehoorzamen. Ik heb nog steeds geen antwoord gegeven op de vraag hoe oud een kind moet zijn voordat het zijn ouders niet meer hoeft te gehoorzamen. Welnu, ik denk dat de meeste ouders niet vaak meer om gehoorzaamheid zullen vragen nadat een kind een bepaalde leeftijd heeft bereikt, vooral als het volwassen is. Trouwens, als het kind het huis uit gaat en trouwt, hoeft het zijn ouders helemaal niet meer te gehoorzamen, voor zover ik kan nagaan. Misschien hebben de ouders goede dingen van hun kind verlangd. Uit eerbied voor zijn ouders kan het kind dan blijven doen wat zijn ouders zeiden, als het geen reden heeft om ongehoorzaam te zijn, zonder daartoe strikt wettisch verplicht te zijn.

Het is altijd goed om je ouders te eren, en de Bijbel maakt duidelijk dat de verplichting om hen te eren blijft gelden, zelfs wanneer zij heel oud zijn en jij vermoedelijk ook oud bent. Paulus geeft in 1 Timotheus hoofdstuk 5 aan dat wanneer bejaarde ouders volwassen kinderen hebben die voor hen kunnen zorgen, de kinderen hun ouders moeten eren door hen te onderhouden enzovoort, maar niet noodzakelijk door hen te gehoorzamen. Eren betekent niet altijd gehoorzamen. Maar als je tegelijkertijd weet dat je ouders diep gekwetst zouden zijn door een bepaalde keuze die je maakt, en je die keuze niet hoeft te maken, dan getuigt het zeker van meer godsvrucht om je te voegen naar wat je ouders liever zouden willen.

Voor mensen die geen kinderen hebben, is het moeilijk om zich in te leven in wat een ouder voor zijn kind voelt, tenzij de maatschappij de ouders heeft aangeleerd om daar anders over te denken. Misschien vallen jouw ouders in die categorie. Maar wanneer kinderen door hun ouders worden grootgebracht, hebben de ouders heel veel geïnvesteerd. Dat begint al wanneer de moeder het kind negen maanden in haar buik draagt. Ook gedurende de jaren waarin het kind totaal hulpeloos is, investeren de ouders heel veel. De ouders brengen offers zodat het kind in leven blijft. Sterker nog, gedurende de hele kindertijd brengen de ouders offers, niet alleen om het kind in leven te houden, maar ze zoeken ook het welzijn van het kind. Ze proberen het kind met een

voorsprong de wereld in te sturen. Er worden grote offers gebracht, en een ouder kan die offers haast niet brengen zonder het gevoel te krijgen dat hij hierin iets heeft geïnvesteerd, want hij heeft ook werkelijk iets in dat kind geïnvesteerd.

Er zijn ouders die niet veel in hun kinderen investeren. Dat moeten we beseffen. Er zijn ouders die hun kinderen gewoon naar de kinderopvang sturen en hun kinderen naar school sturen, en zich niet echt veel met hun opvoeding bemoeien. Maar ik heb het over normaal ouderschap volgens de Schrift. Wanneer godvrezende ouders hun kinderen grootbrengen, investeren ze heel veel. Ze investeren de beste jaren van hun leven, zoals we dat weleens horen zeggen. In sommige opzichten zijn het de beste jaren van hun leven. Eigenlijk denk ik dat de latere jaren vanuit geestelijk oogpunt misschien de betere jaren zijn. Maar als het gaat om de mogelijkheid om echt geld te verdienen en persoonlijke voldoening te vinden enzovoort, zijn de jongere jaren de jaren waarin ze heel veel persoonlijke voldoening opgeven. Dan heb ik het over hun twintiger en dertiger jaren, wanneer de meeste mensen hun kleine kinderen grootbrengen, en hun veertiger jaren.

12

Ouderlijk gezag over volwassen kinderen

Het is terecht dat ouders het gevoel hebben dat ze enige aanspraak op deze kinderen hebben. Natuurlijk, wanneer de kinderen trouwen en vertrekken, is dat volgens de Bijbel het moment waarop de ouders geen aanspraak meer op hen hebben. Veel ouders laten hun kinderen los zonder dat hun kinderen getrouwd zijn, lang voordat andere ouders dat zouden doen. Maar het is niet verkeerd. Zodra het kind volwassen is, heeft het het gevoel: ‘Ik ben een zelfstandig persoon. Mijn ouders zouden niets te zeggen moeten hebben over hoe ik denk of handel of wat ik met mijn leven doe.’ Maar hun ouders vinden het moeilijk om er zo over te denken, en ik weet niet zeker of God in deze kwestie niet aan hun kant staat.

We moeten onder ogen zien dat we allemaal van nature rebellen zijn die zichzelf willen besturen. Dat zijn we van nature, en iets in onze houding strookt misschien niet met hoe God de situatie ziet. De ouders hebben zo veel geïnvesteerd, en een kind kan zijn eigen weg gaan en zijn ouders veel hartzeer bezorgen. Niet alleen door een leven van

zonde en losbandigheid, maar ook gewoon door beslissingen in het leven te nemen die de ouders sterk hebben afgeraden. De ouders kunnen in sommige gevallen verder vooruitzien. We hebben het hier over godvrezende ouders. Niet-christelijke ouders kunnen nauwelijks beslissingen nemen over het leven van een volwassen christen, omdat ze niet weten welke waarden daarbij gelden. Soms moet iemand zijn familie verlaten, alleen al om Jezus te kunnen volgen.

Maar wat ik volgens mij wil zeggen, is dat Paulus dit niet alleen tot kleine kinderen richt. Het Griekse woord voor kinderen betekent niet noodzakelijk kleine kinderen; het betekent nakomelingen. Het laat dus de mogelijkheid open dat dit ook van toepassing is wanneer een kind eenmaal volwassen is, tenzij er een andere omstandigheid is die ongehoorzaamheid aan de ouders noodzakelijk maakt. Laten we zeggen dat er sprake is van een huwelijk, of dat de roeping van God zo duidelijk is en de ouders zich niet naar die roeping van God willen voegen. Er zijn momenten waarop een kind eenvoudigweg weerstand moet bieden aan goddeloze invloed van ouders. Maar zolang daarvan geen sprake is, lijkt het erop dat het ook voor volwassen kinderen wijs is en God eert om te doen wat hun ouders behaagt.

Als je zelf ouder wordt, zul je weten waarom dat belangrijk is. Want dan zul je weten hoe ouders zich voelen en waarin ze naar hun gevoel hebben geïnvesteerd, en hoeveel van hun leven ze voor die kinderen hebben opgeofferd. En als de kinderen hun later alleen maar verdriet bezorgen of hen teleurstellen, is dat een grote tragedie in hun leven. Geen enkel kind, volwassen of niet, zou zijn ouders ooit zoiets moeten willen aandoen. Nu staat er in vers 2 dit citaat uit het vijfde gebod:

13

De belofte van lang leven in het land

Eer je vader en moeder, dat is het eerste gebod met een belofte, zodat het goed met je gaat en je lang op aarde leeft.

Dat gebod hield in het Oude Testament eigenlijk in dat ze lang zouden leven:

> Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HEERE, uw God, u geeft.
>
> EXODUS 20:12

Daarmee wordt Israël bedoeld, het Beloofde Land. Daarom moeten we begrijpen wat voor belofte dit is. Het was niet noodzakelijk een belofte dat afzonderlijke mensen lang zouden leven. Het is geen belofte dat je oud zult worden als je je ouders eert. Er waren veel godvruchtige mensen, van wie we aannemen dat ze hun ouders eerden, die jong stierven. Jezus was daar bijvoorbeeld een van, en er waren vele anderen. We mogen aannemen dat Daniël een gehoorzaam kind was. Toch leefde hij niet lang in het land dat de Heere aan Israël gaf. Hij werd in gevangenschap weggevoerd en bracht het grootste deel van zijn leven in ballingschap door.

Wat betekent de belofte hier dan? Ze betekent niet dat als jij als individu je ouders gehoorzaamt, jij persoonlijk noodzakelijkerwijs de belofte van een heel lang leven zult hebben. Als de kinderen van Israël hun ouders zouden gehoorzamen, zouden ze daarmee het land voor altijd, of voor lange tijd, veiligstellen voor hun volk, voor hun nageslacht, voor hun natie. Als geheel dus: als het volk bestond uit kinderen die hun ouders eerden, zou dat volk in het land kunnen blijven dat God hun gaf, en daar een lang bestaan hebben.

Dit kan ik met een zekere mate van zekerheid zeggen, omdat God in de Pentateuch zoveel dingen tegen het volk als geheel zegt: als ze bepaalde dingen doen, zal hun verblijf in het land worden verlengd. En als ze andere dingen doen, die God afkeurt, zal hun verblijf in het land worden verkort. Zo lijkt het ook heel waarschijnlijk dat deze opmerking op het geheel betrekking heeft: als je je ouders gehoorzaamt, zal je leven in het land, je verblijf of je blijven in het land dat God je geeft, worden verlengd.

14

Godsvrucht doorgeven aan volgende generaties

Maar hoe bedoelt Paulus het? Natuurlijk gaat het ons niet om het Beloofde Land. We wonen daar nu niet. We zijn niet van plan daar in de toekomst te gaan wonen. Dus wat kan het ons schelen of we daar blijven wonen? Zelfs de Efeziërs woonden daar niet. Daarom geeft hij het zo weer:

zodat je lang op aarde leeft.

Nu kan het woord voor ‘aarde’, zowel in het Grieks als in het Hebreeuws, natuurlijk ook met ‘land’ worden vertaald. Dus zelfs Paulus kan het zo hebben bedoeld. Maar hij kan zeker niet hebben bedoeld dat de christenen in Efeze, als ze hun ouders gehoorzaamden, lange tijd in Palestina zouden wonen, of zelfs noodzakelijkerwijs in Efeze.

Maar ik denk dat hij hier hetzelfde beginsel dat voor de Joden gold, op de christenen toepast. Als christelijke kinderen de levenswijze van hun ouders leren en niet tegen hen in opstand komen, zal de christelijke beweging, de christelijke gemeente, een lang bestaan op aarde hebben. Daarvoor moeten die kinderen de aanwijzingen van hun ouders volgen en hun godvruchtige raad gehoorzamen. De gemeente zal blijven voortbestaan zonder verderf en verontreiniging enzovoort. Want de zuiverheid van de vroege christenen zou worden doorgegeven van ouder op kind, van kind op kind, van kind op kind, elke generatie weer. Als de kinderen de godvruchtige normen zouden eren en het godvruchtige onderricht van hun ouders zouden gehoorzamen, zou de zuiverheid van de gemeente langer behouden blijven en zou haar bestaan worden verlengd.

Paulus zou hiermee kunnen suggereren dat als christelijke kinderen zich niet aan hun ouders onderwerpen, dat een vroegtijdig einde zou kunnen maken aan de aanwezigheid van de gemeente op aarde. Daarmee is niet gezegd dat er ooit een tijd zal zijn waarin er werkelijk geen christenen of geen ware gemeente zijn. Maar er zijn perioden in de geschiedenis geweest waarin het heel moeilijk zou zijn geweest om die te vinden. Het leek er soms op dat het getuigenis van de gemeente eeuwenlang bijna was uitgewist.

Ik zal niet zeggen dat dit rechtstreeks het gevolg was van kinderen die hun ouders niet gehoorzaamden. Maar als je erover nadenkt: als godvruchtige ouders hun kinderen godsvrucht bijbrengen en de kinderen daaraan gehoorzamen, dan zullen die kinderen godvruchtig zijn. Als zij hun kinderen godsvrucht bijbrengen en hun kinderen daaraan gehoorzamen, dan zal die volgende generatie godvruchtig zijn. Ergens in die opeenvolging heeft iemand het niet doorgegeven. Wanneer je ooit achteruitgang ziet in de gemeente of in een christelijke beweging, is het duidelijk dat iemand zijn taak heeft verzaakt. Ofwel de ouders hebben hun kinderen niet opgevoed:

met de opvoeding en terechtwijzing van de Heere, zoals Paulus de vaders in vers 4 opdraagt te doen. Ofwel de kinderen zijn eenvoudigweg in opstand gekomen. Nogmaals, ook dat valt ten minste voor een deel onder de verantwoordelijkheid van de ouders.

15

Grenzen aan de invloed van ouders

Er zijn omstandigheden die ouders soms beletten hun kinderen goed op te voeden. Een ouder met een handicap, die verlamd is bijvoorbeeld, kan een ongehoorzame zoon niet op dezelfde manier corrigeren als een gewone ouder dat zou kunnen, en kan daardoor de zeggenschap verliezen. Of, in een samenleving als de onze, maakt de overheid zelf inbreuk op het recht van gezinnen om hun kinderen te corrigeren. Er zijn instanties binnen onze overheid die zo ver ingrijpen dat ze je kinderen bij je weghalen als ze jouw manier om je kinderen te corrigeren wreed vinden. Het druist gewoon tegen hun gevoel in. Helaas lopen de gevoeligheden rond het corrigeren van kinderen zo sterk uiteen, dat je nooit zeker weet of zelfs nee zeggen tegen je kind, of het een week geen televisie laten kijken, door een maatschappelijk werker niet als een wrede en ongebruikelijke straf zal worden beschouwd. Veel ouders leven in angst hiervoor. Daardoor blijven kinderen vaak ongecorrigeerd, omdat de ouders weten dat ze, als ze hun kinderen wel corrigeren, in de toekomst misschien de mogelijkheid verliezen om dat te doen. De ouders behouden misschien niet de voogdij over hen, vanwege een soort Big Brother-staat die zich met die zaken wil bemoeien.

Dus dit wil ik zeggen: als de kinderen van christelijke ouders verkeerd terechtkomen, is dat niet altijd de schuld van de ouders. Soms zijn er factoren waarop ze geen invloed hebben, maar dat zijn uitzonderlijke factoren. Ik heb bijvoorbeeld zelf een situatie waarin mijn eerste kind uit een ander huwelijk kwam, en mijn vrouw ervandoor ging en nooit meer terugkwam. Toen het kind zestien was, ging zij ook bij haar moeder wonen. Mijn dochter leefde als christen toen ze bij mij was. Ze beleed het christelijke geloof, leek christelijke dingen te geloven en leek christelijke overtuigingen te hebben. Maar toen ze bij haar moeder ging wonen, leek ze die overtuigingen al heel snel niet meer te hebben. Waarschijnlijk waren het geen echte overtuigingen, anders zou ze eraan hebben vastgehouden, denk ik. Maar het feit blijft dat je in een gebroken gezin een situatie kunt hebben waarin een van de ouders niet de macht heeft om een kind te corrigeren, omdat die ouder niet de voogdij over het kind heeft.

We hebben dus allerlei situaties die uitzonderingen op de algemene regel kunnen vormen. Maar de algemene regel is deze: ik denk dat het de schuld van de ouders is als kinderen verkeerd terechtkomen. Ik heb zojuist geprobeerd zo veel mogelijk uitzonderingen te maken, zodat ouders zich niet onnodig veroordeeld voelen. Maar het blijft toch zo dat de meeste kinderen die hun ouders niet gehoorzamen, tot gehoorzaamheid gebracht hadden kunnen worden als de ouders betere ouders waren geweest.

16

Kinderen door correctie leren gehoorzamen

Het is beter als het kind uit zichzelf gehoorzaamt, en daarom richt Paulus zich tot de kinderen. Dan hebben de ouders een gemakkelijkere taak, en als de kinderen uit zichzelf gehoorzamen, is de opvoeding minder pijnlijk. Maar als ze niet uit zichzelf gehoorzamen, zijn ouders volgens de Schrift verplicht hun kinderen tot gehoorzaamheid te dwingen, want de Schrift zegt:

> Zit er dwaasheid in het hart van een jongeman gebonden, de stok van de vermaning zal die ver daarvan houden.
>
> SPREUKEN 22:15

Een man hoeft zijn vrouw niet tot gehoorzaamheid te dwingen. Dat moet ik duidelijk maken. Het is niet de plicht van de man om zijn vrouw door correctie tot onderdanigheid te brengen. Een reden daarvoor is dat ze volwassen is. Het is waar dat ze zich hoort te onderwerpen, maar ze is geen baby; ze is geen kind. Een kind daarentegen heeft dwaasheid in zijn hart en zal vaak domme dingen doen waarmee het zichzelf schade berokkent.

[Vertalersnoot: De Engelse Bijbeltekst waarop de spreker hier aansluit, gebruikt in Spreuken 22:15 'child' (kind); de HSV heeft 'jongeman'.] Je moet een kind in bedwang houden. Er zijn misschien ook wel vrouwen die in bedwang gehouden zouden moeten worden, maar je kunt een vrouw eenvoudigweg niet behandelen zoals je een kind behandelt.

Het kind moet onderwezen worden als een jonge dwaas die niet intuïtief weet wat hem pijn zal doen, wat andere mensen pijn zal doen, wat eigendommen zal beschadigen en wat slecht zal zijn. Kinderen hebben niet al die intuïtieve kennis over deze dingen, en daarom moet een kind tot gehoorzaamheid gebracht worden.

Ik zeg dat niet als iemand die zelf streng is in het corrigeren. Eigenlijk ben ik daarin waarschijnlijk wat toegeeflijker dan ik zou moeten zijn. Het ligt niet in mijn aard om hard te zijn, en soms vind ik het moeilijk om mezelf ertoe te zetten mijn kinderen te corrigeren wanneer dat nodig is. Maar ik zeg dat niet als iemand die beweert dat kinderen zwaar gestraft moeten worden telkens wanneer ze één ding verkeerd doen. Dat is niet het soort opvoeding dat ik voorstel. Ik zeg alleen dat ouders weten binnen welke grenzen ze een kind kunnen laten gaan, zodat het op het pad van de godsvrucht blijft, en dat ouders ervoor moeten zorgen dat hun kinderen dat pad bewandelen.

17

Oudsten, hun kinderen en blijvende godsvrucht

Ik heb mensen vaak verteld dat ik niet geloof dat ik ervoor in aanmerking kom om oudste te zijn, en dat ik denk dat ik ook nooit oudste zal worden, omdat mijn oudste kind op dit moment, voor zover ik weet, niet als christen leeft. Misschien wel, maar ik

heb niets van haar gehoord, dus ik betwijfel het. Ik weet niet of ze dat wel of niet doet. Ik denk van niet. En oudsten horen hun kinderen in het gareel te hebben.

Er zijn mensen geweest die hierover met me in discussie gingen en zeiden: 'Nee, je bent niet verantwoordelijk voor hen zodra ze volwassen zijn. Toen je kind jong was, had je haar in het gareel, had je de leiding over je gezin, was alles in orde, gedroeg ze zich als christen, en het is niet jouw schuld als ze daarvan afwijkt wanneer ze ouder wordt.'

Maar daar ben ik het niet mee eens. In mijn eigen geval, om het even persoonlijk te maken, denk ik niet dat het helemaal mijn schuld is, omdat ik haar niet de hele tijd onder mijn hoede had. Ik was het niet eens met de scheiding; ik was het niet eens met de regeling voor het gezag over haar. Ik heb niet alle gelegenheid gehad om haar op te voeden, maar ik heb daar wel enige gelegenheid voor gehad. Ik wil me er niet van afmaken door te zeggen: 'Als ik haar de hele tijd bij me had gehad, zou ze vandaag een goede christen zijn geweest', want dat is misschien niet waar. Ik weet het niet. Maar dit wil ik wel zeggen: ouders kunnen zich er niet zomaar van afmaken door te zeggen: 'Mijn kinderen zijn verkeerd terechtgekomen, maar ik hield ze onder de duim toen ze thuis woonden, dus het is niet mijn schuld dat ze verkeerd terechtgekomen zijn.'

De Bijbel zegt:

> Oefen de jongeman overeenkomstig zijn levensweg, ook als hij oud geworden is, zal hij daarvan niet afwijken.
>
> SPREUKEN 22:6

Sommige mensen leggen dat zo uit dat ze ervan zullen afwijken, maar dat ze terug zullen komen wanneer ze oud zijn. Dat gebeurt in veel gevallen inderdaad. Er zijn veel verhalen waarin precies dat gebeurt. Sterker nog, ik hoop persoonlijk dat dit met mijn dochter zal gebeuren, en ik denk dat het zal gebeuren. Maar dat is niet wat dat vers zegt. Het vers zegt niet: 'Ook al wijken ze ervan af, ze zullen terugkomen.' Er staat:

Als ze oud zijn, zullen ze er niet van afwijken.

Zelfs wanneer ze oud zijn, zullen ze op het pad blijven waarop je ze hebt gezet. Er zit daar een gedachte van voortduring in. Je zet ze op het juiste pad, je stuurt ze, je voedt ze op in de weg die ze moeten gaan, en ze zullen op dat pad blijven, zelfs totdat ze oud zijn.

18

Het hart vormen zonder toorn op te wekken

Sommige mensen zeggen: ‘Dat is gewoon niet realistisch, want ik kan mijn kinderen wel laten gehoorzamen, maar ik kan ze niet laten willen gehoorzamen. Ik kan ze wel naar de gemeente laten gaan, maar ik kan ze niet laten genieten van de gemeente. Ik kan ze wel hun gebeden laten opzeggen, maar ik kan ze niet echt in geest en waarheid laten bidden. Die dingen kan ik niet doen. Het enige wat ik kan doen, is uiterlijke gehoorzaamheid afdwingen.’

Maar dat is niet noodzakelijkerwijs waar. Paulus zei tegen de vaders in vers 4:

> Kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is juist. Eer je vader en moeder (dat is het eerste gebod met een belofte), opdat het je goed gaat en je lang leeft op de aarde. En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:1-4

Het feit dat je je kinderen niet tot toorn mag verwekken, vertelt je iets heel belangrijks over het opvoeden van kinderen: je bestuurt in feite ook hun innerlijke leven. Toorn is een innerlijke reactie, en je mag bij je kinderen geen toorn oproepen. Je moet zowel hun geest als hun lichaam besturen.

Ik zeg niet dat dit gemakkelijk is. Er is een zeer bekwame vakman voor nodig om een geest te beïnvloeden. Maar kleine kinderen hebben geen heerschappij over hun eigen geest. Daarom moeten hun ouders over hun geest heersen totdat ze oud genoeg en volwassen genoeg zijn om dat zelf te doen. Baby’s worden niet geboren met controle

over hun blaas of hun darmen, dus moeten ouders dat gebied voor hen regelen. Ze moeten hun uiteindelijk leren wanneer ze dat moeten doen en waar ze dat moeten doen, enzovoort, en dat ze het niet zomaar overal moeten doen. Je moet de rommel opruimen wanneer de kinderen het niet goed doen. Uiteindelijk wordt het kind oud genoeg om zelf controle over zijn blaas te hebben, en hoeft de ouder dat niet meer te doen.

Zo moet de ouder ook over de geest van het kind heersen wanneer een kind jong is en geen heerschappij over zijn eigen geest heeft. Uiteindelijk mag de ouder natuurlijk niet proberen het kind voor altijd zijn heerschappij op te leggen. De ouder moet gevoelig genoeg zijn om te weten wanneer dat kind het punt heeft bereikt waarop het zelf op een verstandige manier over zijn geest kan heersen. Dan hoeft de ouder dat niet meer te doen en moet hij het ook niet meer doen.

Maar Paulus zegt:

Maak je kinderen niet kwaad.

Op een bepaald niveau klinkt dit alsof hij bedoelt: ‘Wees niet te hard. Wees niet onredelijk tegenover je kinderen.’ Dat is een heel belangrijk onderdeel van ervoor zorgen dat je kinderen opgroeien met plezier in je waarden en die waarden zelf aanvaarden, en niet alleen gedwongen worden zich er uiterlijk aan aan te passen. Als ouders geen oog hebben voor het temperament van de kinderen, geen oog hebben voor de mate waarin de kinderen belangstelling hebben voor geestelijke dingen, en de kinderen alleen uiterlijke godsdienstigheid opleggen, is het waarschijnlijk dat het kind daartegen in opstand zal komen. Ze komen daar niet pas echt tegen in opstand wanneer ze ouder worden; ze waren al die tijd al in opstand toen ze er als kind middenin zaten. Wanneer ze ouder worden, hebben ze alleen meer vrijheid om dat te uiten.

Als je een kind tegen zijn wil dwingt om heilig te zijn zonder het te leren hoe het zelf heilig kan willen zijn, vorm je alleen het gedrag en niet de wil. Die wil zal dan opstandig blijven in het hart van het kind, totdat het ouder wordt en de vrijheid heeft om dat te uiten. Je zult zeggen: ‘Wat is er gebeurd? Ik heb alles goed gedaan.’ Maar een overheersende vader of een overheersende moeder kan door strenge tucht een kind

zozeer intimideren dat het nooit buiten de lijntjes zal gaan. Toch kookt het kind vanbinnen van woede en opstandigheid, en dat wordt duidelijk wanneer het later de vrijheid heeft om dat te uiten.

Maar het is ook mogelijk om kinderen niet zo onder druk te zetten dat ze toornig worden. Het is mogelijk om een kind te disciplineren en het op te voeden zonder het boos te maken. Als je dit kunt doen zonder het boos te maken, aanvaardt het die opvoeding. Boosheid is een afwijzende reactie op wat je iemand probeert te laten doen, op wat je het kind probeert te laten doen. Als je kunt opvoeden zonder het kind onnodig boos te maken. Of wanneer er toorn is —

Overigens hebben sommige kinderen een korter lontje dan andere. Er zijn vanaf de geboorte al verschillende temperamenten. Sommige ouders hebben kinderen die helemaal niet boos worden, en andere hebben kinderen die bij de geringste aanleiding boos worden. Wanneer hij zegt:

Maak je kinderen niet kwaad.

19

Discipline met mededogen en zelfbeheersing

bedoelt hij niet dat je nooit iets mag doen wat je kind niet bevalt. Als je toevallig een opvliegend kind hebt, bedoelt hij niet dat je nooit iets mag doen waardoor het kind mogelijk in woede uitbarst. De geringste beperking van zijn vrijheid kan het immers al in woede doen uitbarsten. Je moet hun toorn beheersen. Als een kind toornig is, heeft dat kind geen heerschappij over zijn eigen geest. Zijn geest moet gewonnen worden. Dat moet gebeuren door een combinatie van discipline en mededogen.

Zoals ik al zei, gaat disciplineren tegen mijn gevoel in. Wanneer ik mijn kinderen disciplineer, vinden ze dat niet prettig. Maar ze weten absoluut dat ik mededogen met hen heb wanneer ik hen disciplineer. Ik doe dat niet graag. Vroeger zei een vader altijd: 'Dit gaat mij meer pijn doen dan jou.' De kinderen geloofden dat nooit echt, maar het is vaak waar. Een vader heeft mededogen met zijn kinderen.

> Zoals een vader zich ontfermt over zijn kinderen, zo ontfermt de HEERE Zich over wie Hem vrezen.
>
> PSALMEN 103:13

Die vader doet kinderen niet graag pijn en doet niet graag iets wat hun niet bevalt. Jezus Zelf zei dat vaders van nature hun kinderen goede dingen willen geven.

> of ook als hij om een ei vraagt, hem een schorpioen geven?
>
> LUKAS 11:12

Het is natuurlijke vaderlijke genegenheid die het kind blij wil maken, die ja wil zeggen tegen het kind. Die wil het kind geen pijn doen, het niets ontzeggen en geen nee zeggen.

Maar de vader moet zelf evenveel discipline hebben als hij van het kind verwacht. Want het kind moet gehoorzamen, ook wanneer het dat niet wil. Daarom moet de vader het kind opvoeden, ook wanneer hij daar geen zin in heeft. Maar hij kan met mededogen opvoeden. De gemakkelijkste manier om je kind tot toorn te verwekken, is door zelf toornig te zijn. Als je in toorn disciplineert, is de kans groot dat het kind dat niet goed, met een goede gezindheid, zal ontvangen. Als de ouder boos is, zal het kind de boze gewoonten van de ouder overnemen. Als de ouder mededogen heeft, maar disciplineert omdat het nodig is, zal het kind dat aanvoelen, geloof het of niet.

20

Opvoeden zonder angst voor afwijzing

Er zijn kinderen die het werkelijk zijn gaan waarderen dat ze gedisciplineerd worden. Ik weet dat je je dat misschien moeilijk kunt voorstellen, tenzij je zulke kinderen hebt gekend, maar ik heb ze gekend. Ik heb een paar vrienden die hippies waren en christenen werden. Ze werden christenen voordat ze kinderen hadden, maar uiteindelijk kregen ze verscheidene kinderen. Ze gingen andere hippies begeleiden die christenen waren geworden. Het waren christenen uit de tegencultuur. Veel hippies geloofden niet in het disciplineren van kinderen. Ze hadden geen verstandig inzicht in het opvoeden van kinderen.

Ik herinner me dat dit echtpaar dat ik kende eens een ander echtpaar begeleidde. Die waren pas vanuit het hippiebestaan tot geloof gekomen en hadden een heel onhandelbare zoon. Ze zeiden: ‘Je moet je zoon disciplineren wanneer hij zo doet. Je kunt hem niet met dit alles laten wegkomen, terwijl hij het hele huis terroriseert.’ De ouders waren terughoudend en ze waren bang. Eén reden waarom mensen bang zijn om hun kinderen te disciplineren, is dat ze bang zijn voor de afkeuring van hun kinderen.

Overigens wil ik dit verhaal even onderbreken om er mijn eigen commentaar bij te geven. Ouders moeten ervoor zorgen dat ze zich niet te veel laten leiden door het verlangen om de goedkeuring van hun kinderen te krijgen. Daarmee draai je de zaken volledig om. Kinderen zouden naar de goedkeuring van hun ouders moeten verlangen, niet andersom. Kinderen weten niet intuïtief wat goed is. Daarom kun je er niet op rekenen dat ze het goedkeuren wanneer jij doet wat goed is. Je moet er niet je doel van maken om de kinderen gelukkig te maken. Je moet er je doel van maken om hen goed te maken, en ze zullen op den duur gelukkig zijn.

Veel mensen, vooral alleenstaande ouders, alleenstaande moeders, verwennen hun kinderen zo sterk, grotendeels omdat ze ooit geborgenheid vonden in een huwelijk of in een relatie met een man die er niet meer is. Nu hebben ze alleen dit kind nog over om zich aan te hechten. Als dat kind hen ook zou afwijzen, zou dat zo'n emotionele

klap voor hen zijn dat ze het zich nauwelijks kunnen voorstellen. Dus doen ze alles wat ze kunnen om afwijzing door hun kind te voorkomen. Ze zullen het kind overmatig verwennen. Ze willen niet dat het kind hen niet aanvaardt.

Zoals ik al zei, een alleenstaande ouder is hier bijzonder vatbaar voor, omdat die al afwijzing door de andere ouder van het kind heeft meegemaakt. Nu zal die alles doen om te voorkomen dat die afwijzing nog dieper wordt gevoeld doordat het kind hem of haar afwijst. Dat is slecht. Het is slecht wanneer ouders in emotioneel opzicht op een neurotische manier op hun kind gaan parasiteren. Een kind is er niet voor bedoeld om een ouder geborgenheid te geven. Het is andersom. Het kind hoort zijn geborgenheid bij de ouder te vinden en naar de goedkeuring van de ouder te verlangen. De ouder moet volwassen genoeg zijn om, als… Laten we eerlijk zijn: door je kind afgewezen worden zou pijnlijk zijn. Maar je moet de pijn kunnen verdragen die het met zich meebrengt om te doen wat juist is. Je moet je geborgenheid in de Heere vinden. Ook als iedereen je verlaat, zal de Heere je aannemen:

> Want mijn vader en mijn moeder hebben mij verlaten, maar de HEERE zal mij aannemen.
>
> PSALMEN 27:10

Ook als je kinderen je verlaten terwijl jij hebt gedaan wat juist was, zal de Heere je aannemen. Je zult doen wat juist is en je niet laten leiden door de angst om door je kinderen afgewezen te worden.

21

Trots en boosheid bij strenge ouders

Maar dit zijn dus de twee manieren waarop mensen de fout in kunnen gaan. De ene is dat ze te streng zijn voor hun kinderen, en de andere is dat ze hun kinderen te veel toegeven. Waarom zou iemand te streng zijn? Ik heb al genoemd dat Jezus zei:

> Als u, die slecht bent, uw kinderen dan goede gaven weet te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, Die in de hemelen is, goede gaven geven aan hen die tot Hem bidden.
>
> MATTHEÜS 7:11

Waarom zou een ouder tegen zijn eigen instincten en natuur in buitensporig hard zijn voor zijn kinderen?

Dat is moeilijk te zeggen. Misschien hebben de ouders zelf in hun ouders slechte voorbeelden gehad en doen ze na wat hun ouders deden. Het was geen goed voorbeeld, maar het is alles wat ze ooit hebben gezien, alles wat ze kennen. Ze hebben aangeleerde reacties die gebaseerd zijn op het beeld van opvoeden dat ze van hun ouders hebben meegekregen. Dat zou soms het geval kunnen zijn.

Ik vermoed dat ouders in veel gevallen harder zijn voor hun kinderen dan ze zouden moeten zijn vanwege trots. Want een kind dat zich misdraagt, zet een ouder voor schut. Ik denk dat ouders zich vaak schamen voor het wangedrag van hun kinderen, vooral waar andere mensen bij zijn. Dan wordt de ouder soms boos vanuit gekrenkte trots en een gekrenkt ego, heeft bij het terechtwijzen van het kind niet de juiste gezindheid en is hard.

Kinderen zijn gevoelige wezentjes. Ze voelen aan of een ouder hen terechtwijst vanuit een gekrenkt ego, omdat het kind die ouder voor schut heeft gezet. Daar wordt het kind vaak zo boos van dat het die ouder nog meer voor schut wil zetten. Maar als het kind aanvoelt dat de ouder meelevend is, geen plezier beleeft aan het terechtwijzen en

dit niet vanuit persoonlijke boosheid doet, maar uit zorg om de ontwikkeling van het kind, dan zal het kind zich er vaak niet tegen verzetten. Natuurlijk kun je dat soms aan het kind uitleggen, wanneer het oud genoeg is om die uitleg te begrijpen.

22

De opvoeding en het geloof van zijn dochter

Ik had mijn oudste dochter de eerste drie jaar van haar leven niet bij me. Haar moeder had haar, en dat waren belangrijke jaren. Maar ook toen ze bij mij was, heeft ze nooit openlijk tegen mij gerebelleerd. Het allereerste wat ze deed waarvan ik niet wilde dat ze het deed, was bij haar moeder gaan wonen toen ze zestien was. Maar haar moeder had haar daartoe overgehaald, en ze had het gevoel dat ze haar moeder niet had gekend en haar wilde leren kennen. Dus deed ze in dat geval wat ze zelf wilde, en dat had geen goede invloed op haar.

Hoewel ik mijn dochter terechtwees en hoewel ik haar als christen liet leven, ben ik nooit hard tegen haar geweest. Ik ben geen hard persoon, en ze leek zich nooit tegen mij te verzetten, zelfs niet vanbinnen. Ook al leeft ze misschien niet zoals ik leef, de paar keer dat ik haar heb gezien — want ze woont nu aan de andere kant van het land en heeft niet regelmatig contact met mij — heeft ze me verteld dat ze nog steeds alles gelooft wat ik haar heb verteld.

Ze heeft duidelijk niet de overtuiging om ernaar te leven. Nou, misschien heeft ze die wel. Ik weet niet wat ze doet. Ik denk alleen niet dat ze deelneemt aan de gemeenschap met andere christenen. Dat is voor mij de belangrijkste aanwijzing. Maar ze heeft me bij veel gelegenheden verteld dat ze nog steeds in God gelooft. Dan vraag ik haar wat ze de laatste tijd heeft gelezen. En tot mijn verbazing had ze de laatste keer dat ik haar sprak net The Problem of Pain van C. S. Lewis uitgelezen, een boek waar ik zelf niet eens doorheen kwam, zo moeilijk is het. Ze leest nog steeds christelijke dingen.

Je zou kunnen zeggen: ‘Nou, waarom zeg je dan dat ze geen christen is?’ Ik weet het niet. Misschien is ze dat wel. Misschien is ze dat wel. Het enige wat ik weet, is dat ze geen contact met mij heeft en niet op zo'n manier met andere christenen omgaat als ik

zou verwachten als ze werkelijk leefde op de manier waarvan ze wist dat die ons blij maakte. Maar ik kan hier niet al te veel oordelen over uitspreken.

Het enige wat ik kan zeggen, is dat we geen ideale situatie hadden, omdat er twee ouders waren die aan dit kind trokken, en dat verstoort de dingen wel. Maar ik weet dat ze zich vanbinnen nooit tegen mij heeft verzet. Toen ik haar een keer na jaren niet gezien te hebben ging opzoeken, nam ze me mee om kennis te maken met al haar vrienden, allemaal een stel vreemde, niet-christelijke mensen. Maar toen ze mij ontmoetten, zeiden ze: ‘O, dus jij bent Gypsy's legendarische vader. Ze heeft het altijd over je.’

Dus ik weet dat ze in haar hart in elk geval niet tegen me in opstand komt. Ze doet niet haar uiterste best om mij een plezier te doen, al zou ik willen dat ze dat wat meer kon of wilde doen. Volgens mij is het probleem dat ze zich gemakkelijk aanpast. Ik denk dat ze, toen ze bij mij was, mijn manier van denken overnam. Toen ze bij haar moeder was, nam ze die van haar moeder over, en dat is niet goed. Eerlijk gezegd vind ik het moeilijk om die situatie te duiden. Maar dit wil ik wel zeggen: ik bespeur geen opstandigheid bij onze kinderen die we thuis hebben, onder wie twee tieners. Ik zie bij hen geen opstandigheid tegen mij of tegen de dingen van God. Ik zie dat ze uit zichzelf God proberen te behagen. Ze zijn niet volmaakt en ze zijn niet altijd wijs, maar ze komen op mij heel oprecht over. En ik denk dat ouders die thuisonderwijs geven daar beter in kunnen zijn dan zelfs andere ouders.

23

Ouders vormen de geest en gewoonten

Er bestaat niet zoiets als opvoeden waarbij niemand schuld heeft. Als kinderen verkeerd terechtkomen en in opstand komen, is er ergens een fout gemaakt. Het kan een onschuldige fout zijn geweest. Het kan een tekortkoming zijn geweest die

veroorzaakt werd door omstandigheden waarop de ouder geen invloed had, zoals overheidsbemoeienis of iets dergelijks. Toch is er iets onvolmaakt geweest aan de opvoeding van dat kind, en zijn die kinderen aan zichzelf overgelaten, en

> De stok en de bestraffing geven wijsheid, maar een jongeman die aan zichzelf is overgelaten, maakt zijn moeder beschaamd.
>
> SPREUKEN 29:15

zoals Spreuken zegt dat ze zullen doen. Maar wanneer er in het leven van het kind geen inmenging is geweest waarop de ouders geen invloed hadden, door de overheid of door een andere factor, moeten de ouders de verantwoordelijkheid dragen als hun kinderen zich van God afkeren wanneer ze ouder zijn.

Vaders moeten daarom ook de geest van het kind in het oog houden,

> En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:4

en de geest van het kind manipuleren. We hebben een hekel aan het woord ‘manipulatie’, omdat onze eigen trots ons nooit wil laten denken dat we gemanipuleerd worden, en zich verzet tegen mensen die ons lijken te willen manipuleren. Maar de geest van kinderen moet echt gemanipuleerd worden. Als jij dat niet doet, worden ze wel door iemand anders gemanipuleerd, door de media, door onderwijzers, door leeftijdgenoten of door wie dan ook. Kinderen zijn kleine, kneedbare wezentjes, en ze worden gemanipuleerd. Het is de plicht van de ouder om hun geest in de richting van godsvrucht te manipuleren. Dat is geen uitbuiting of misbruik. Dat is eenvoudigweg een verantwoordelijkheid die God aan een ouder toevertrouwt. Zo voed je hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere:

> En vaders, wek geen toorn bij uw kinderen op, maar voed hen op in de onderwijzing en de terechtwijzing van de Heere.
>
> EFEZE 6:4

[Vertalersnoot: De spreker sluit hier aan bij het Engelse ‘training’ in Efeze 6:4, waar de HSV ‘onderwijzing’ heeft.]

Oefening en terechtwijzing houden in dat je, wanneer je een dier traint, bijvoorbeeld een hond of een paard, niet verwacht dat het dier intuïtief weet wat je wilt. Je moet het dat leren. En vervolgens moet je het meenemen en ermee oefenen in de richting waarin je wilt dat het vanzelf leert gaan. Gewoonten zijn, als ze eenmaal gevormd zijn, niet gemakkelijk te doorbreken. Daarom is het belangrijk dat ouders een kind oefenen, net zoals je een puppy of een paard of iets anders traint, al staat het kind natuurlijk niet op hetzelfde niveau. Het kind heeft een mate van vrije keuze die bij die dieren niet bestaat. Maar het kind kan toch grotendeels op dezelfde manier worden geoefend als een dier: om uit gewoonte bepaalde reacties te hebben, uit gewoonte te gehoorzamen en uit gewoonte iets bepaalds te doen.

Wat ik voorstel, zou voor de moderne liberale denker een gruwel zijn: ‘Hoe durf je als ouder te proberen de manier waarop je kind denkt te manipuleren?’

24

Sport en het bijbrengen van godvruchtige waarden

Ik herinner me dat Benjamin nog heel klein was, een baby. Hij was destijds ons enige kind, pas ongeveer één of twee jaar oud. Hij was zoals veel baby's zijn: dik. Hij werd natuurlijk slanker toen hij ging lopen, maar hij was een grote, zware baby. Het gebeurde heel vaak dat mensen hem zagen en zeiden: ‘O, hij wordt vast Americanfootballspeler als hij groter is.’

Dan zeiden wij: ‘Nee, dat wordt hij niet.’

De meeste mensen waren verbaasd dat we dat zeiden, omdat ze dachten dat ze hem een compliment gaven. Maar wij zouden ons schamen als onze kinderen dachten dat sport belangrijk genoeg was om er hun beroep van te maken. Wat zou dat een verspilling

van een leven zijn, zelfs als hij er de beste in was. Natuurlijk vindt de wereld dat een dwaze gedachte, omdat mensen denken dat sport op de een of andere manier belangrijk is of waarde heeft. Maar wij zeiden gewoon: ‘Nee, dat wordt hij niet.’

Eén persoon in het bijzonder, een familielid, zei: ‘Maar hoe kun je nou zeggen of hij wel of geen Americanfootballspeler wordt? Je kunt hem niet in de hand houden. Tegen de tijd dat hij ouder is, kan hij zelf beslissen of hij Americanfootballspeler wordt of niet.’

Ik zei: ‘Nou, het klopt dat hij een leeftijd zal bereiken waarop ik hem niet meer in de hand kan houden. Maar als hij die leeftijd bereikt en Americanfootballspeler wil worden, dan heb ik jammerlijk gefaald in mijn opvoeding van hem. Want ik ben van plan hem waarden bij te brengen die verstandig zijn, waarden die godvruchtig zijn en geen waarden die werelds zijn.’

Ik vind het niet erg als hij af en toe een potje honkbal of een potje American football speelt. Daar ben ik op zich niet tegen. Het is alleen zo dat ik sport als een afgod in onze cultuur zie, en ik denk dat sporters in onze cultuur als afgoden worden behandeld. Dat vind ik afschuwelijk. Ik denk dat sport geen enkele waarde heeft, behalve dat het leuk is. Ik heb geen bezwaar tegen af en toe een beetje plezier. Maar soms wordt het meer dan plezier en wordt het een serieuze zaak. Dan is de hele dag van mensen verpest wanneer hun team verliest of zoiets. Je komt zulke mensen tegen, en ik vind dit waanzin. De cultuur is krankzinnig geworden. Als mijn kind ervoor kiest om, tegen de tijd dat hij ouder is, meer belang aan sport te hechten dan verstandig is, dan zal ik erin gefaald hebben hem te leren wijs te zijn, hem te leren wat de Heere belangrijk vindt. Er sterven mensen zonder God te kennen, en er zijn mensen die voor hun brood kinderspelletjes spelen, en ontelbaar veel mensen die hen daar met grote bedragen voor steunen. Wat een verspilling van energie. Wat een verspilling van talent. Wat een verspild leven.

Persoonlijk denk ik dat ik kan garanderen dat geen van mijn kinderen later sporter zal worden. Dat is misschien voor een deel genetisch bepaald, maar voor een deel ligt dat aan de opvoeding. Ik denk niet dat een van mijn kinderen zal opgroeien met het idee

dat sport ook maar enige waarde heeft, want je voedt hen op, je onderwijst hen en je vermaant hen. Vermanen betekent waarschuwen. De vermaning van het Woord, de waarschuwing.

[Vertalersnoot: De spreker verklaart hier het Engelse ‘admonition’ uit Efeze 6:4; de HSV gebruikt daar ‘terechtwijzing’.] Je voedt hen dus op een positieve manier op, en je waarschuwt hen voor de negatieve kant, voor negatief gedrag. Wanneer kinderen zo worden opgevoed, zegt de Schrift:

ze zullen er niet van afwijken.

25

Opvoedingsfouten erkennen en prioriteit geven

Wanneer je christelijke gezinnen tegenkomt waarvan de kinderen daarvan zijn afgeweken, is het natuurlijk niet erg vriendelijk om op dat moment tegen de ouders te zeggen: ‘Nou, dat is jullie schuld. Jullie hebben hen niet goed opgevoed.’ Wat heeft dat voor zin? Ze kunnen niet teruggaan en het opnieuw doen. Het doet alleen maar pijn. Ze hebben al genoeg verdriet als hun kinderen niet de goede weg gaan. Nog eens zout in de wond strooien is niet echt wat ik onder fijngevoeligheid versta.

Maar eerlijk gezegd zou een ouder die in die situatie zit nooit moeten zeggen: ‘We hebben alles goed gedaan. Onze kinderen zijn gewoon verkeerd terechtgekomen.’ Hoe zou dat kunnen? Hoe zou het kunnen dat ouders alles goed hebben gedaan? Om te beginnen, hoe zou het kunnen dat wie dan ook alles goed heeft gedaan? Ik niet, en ik heb er harder mijn best voor gedaan dan de meesten. Ik ga er gewetensvoller mee om dan de meeste mensen die ik ken, en ik heb niet alles goed gedaan.

Als mijn kinderen verkeerd terechtkomen, ga ik niet zeggen: ‘Ik heb alles goed gedaan. Zij zijn verkeerd terechtgekomen.’ Ik zou kunnen zeggen: ‘Ik heb alles gedaan wat ik wist dat ik moest doen’, of: ‘Ik heb heel gewetensvol geprobeerd te doen wat goed was.’ Maar als ze verkeerd terechtkomen, heb ik kennelijk dingen gedaan die niet goed

waren. Ik heb ergens fouten gemaakt. Ik weet niet welke dat waren. Misschien kan ik ze achteraf zien. Misschien weet ik niet eens welke het waren. Maar ik moet zeggen: als ze niet goed terechtgekomen zijn, heb ik hen niet opgevoed zoals dit zegt:

leer ze de weg die ze moeten gaan.

Omdat mijn kinderen nog niet volwassen zijn — het resultaat moet het uitwijzen, maar bij hen is het eindresultaat er nog niet — ben ik des te gemotiveerder om gewetensvol te zijn en niets een hogere prioriteit te geven. Ik leid elk jaar een school voor een paar mensen, maar afgezien van een paar lessen en een paar gesprekken zie je me niet veel. Waarom? Omdat ik een hogere prioriteit heb. Als mijn kinderen volwassen waren, zou ik misschien de hele dag niets anders doen dan jou tot discipel vormen, maar mijn kinderen hebben een hogere prioriteit. Dat moet wel, want er bestaat geen enkele twijfel over mijn verplichting tegenover hen. Als ze verkeerd terechtkomen, zal dat het gevolg zijn geweest van mijn fouten of die van mijn vrouw, of van ons allebei.

26

Slaven en werknemers: verschil in vrijheid

Tot zover de kinderen en de ouders. We gaan verder met de dienaren en de meesters. In vers 5 staat:

> Slaven, wees, evenals aan Christus, gehoorzaam aan uw heer naar het vlees, met vrees en beven, oprecht van hart,
>
> EFEZE 6:5

Opnieuw, net zoals vrouwen zich aan hun man moeten onderwerpen als aan Christus, geeft hij hiermee te kennen — al zegt hij het hier niet zo duidelijk — dat de verhouding tussen dienaar en meester ook een beeld is van Christus en de gemeente, net zoals het huwelijk dat is. De dienaren moeten zich dus aan hun meesters onderwerpen als aan Christus.

> niet met ogendienst, als mensenbehagers, maar als slaven van Christus; doe zo van harte de wil van God, en dien met bereidwilligheid de Heere en niet de mensen. U weet immers dat wat ieder aan goeds gedaan heeft, hij dat van de Heere terug zal krijgen, hetzij slaaf, hetzij vrije.
>
> EFEZE 6:6-8

Dan richt hij zich tot de meesters. Maar laat me even iets zeggen over de slaven. Het is heel gebruikelijk dat uitleggers een passage als deze nemen en die toepassen op werknemers en werkgevers. Tot op zekere hoogte is die toepassing terecht. Natuurlijk heeft een werknemer een overeengekomen verplichting om te doen waarvoor hij is aangenomen en daarin zijn werkgever tevreden te stellen.

Maar Paulus schreef over een andere vorm van slavernij, en de slaven hadden absoluut geen mogelijkheid om bij hun meesters weg te gaan. Er zijn gevallen waarin christenen tegenwoordig hun werk heel bezwaarlijk kunnen vinden en, zonder daarmee tegen God te zondigen, best van baan kunnen veranderen. Hun werkgever gaat er immers niet van uit dat ze moeten blijven. De overeenkomst die ze hebben gesloten, verplicht de werknemer niet om de rest van zijn leven die baan te houden. Zolang iemand voor een werkgever werkt, moet hij zich als werknemer net zo gedragen als een dienaar of een slaaf zich tegenover zijn meester behoort te gedragen. Maar de verhoudingen liggen daar anders.

De slaven in de tijd van Paulus hadden geen enkele keus. Ze waren iemands eigendom. Ze konden er niet naar uitzien ooit iets anders dan slaaf te zijn, tenzij iemand hen uit de slavernij kwam vrijkopen en hen zomaar liet gaan. Ze moesten dus allemaal de waarschijnlijkheid onder ogen zien dat hun meester, ten goede of ten kwade, tot aan

hun dood hun meester zou blijven. Ze zouden helemaal niet voor zichzelf leven. Ze zouden voor die andere persoon leven. Dat is wat een dienaar of slaaf geacht wordt te doen.

Ze konden zich daartegen verzetten, en ik weet zeker dat velen dat deden. Sommige mensen waren tegen hun wil dienaar geworden. Er waren slaven die krijgsgevangenen waren. Ze waren veel liever ergens anders geweest en hadden helemaal geen liefde voor hun meesters. Er waren anderen die zichzelf als slaaf hadden verkocht vanwege schulden die ze niet konden betalen. Waarschijnlijk vonden zij het niet veel prettiger dan de anderen, behalve dat ze daarvoor niemand anders dan zichzelf de schuld konden geven. Het was niet zo dat een of andere aanvaller hen gevangen had genomen. Hun eigen omstandigheden en hun eigen keuze hadden ertoe geleid dat ze in slavernij verkeerden.

27

Slavernij in de Bijbel en in Amerika

Of iemand nu uit eigen keuze in slavernij verkeerde of niet, er waren vast momenten waarop iedere slaaf wenste dat hij vrij was. Hoewel we misschien te veel veronderstellen als ik dat zeg. Wanneer we aan slavernij denken, denken we aan iets wat zonder enige twijfel slecht is. Mensen zijn er vaak zelfs verbaasd over dat Paulus zich niet tegen de slavernij als instelling uitsprak. Petrus evenmin, Jezus evenmin, en niemand in de Bijbel heeft zich ooit tegen de slavernij als instelling uitgesproken. De oudtestamentische wet, waarvan het Nieuwe Testament zegt dat die volmaakt en rechtvaardig en billijk is, bevatte wetten over slaven en over de behandeling van slaven. Er werd nooit ook maar gesuggereerd dat mensen geen slaven mochten hebben. En in het Nieuwe Testament wordt nergens gesuggereerd dat mensen geen slaven mochten hebben.

Je zou kunnen zeggen: omdat mensen nu eenmaal slaaf waren, of ze dat nu wilden of niet, kon Paulus tegen slaven zeggen dat ze goede slaven moesten zijn. Hij kon nog steeds tegen de slavernij als instelling zijn, maar hij had niet de macht om hen vrij te laten. Maar we zien Paulus ook slavenmeesters aanspreken, en hij zegt nooit ronduit tegen de slavenmeesters: ‘Laat je slaven vrij.’ Als Paulus slavernij op zichzelf een

immorele instelling had gevonden, zou hij dat zeker hebben gedaan. Hij zou hebben gezegd: 'Jullie christenmannen, waarom hebben jullie slaven? Laat die slaven onmiddellijk gaan. Het is vernederend, het is ontmenselijkend om slaven te hebben.'

Zo denken wij in onze moderne tijd over slavernij, maar Paulus blijkbaar niet. Paulus zei alleen:

> Heren, behandel uw slaven rechtvaardig en op gelijke wijze. U weet immers dat ook u een Heere hebt in de hemelen.
>
> KOLOSSENZEN 4:1

Zoals we zullen zien. Behandel hen rechtvaardig, behandel hen als broeders. Maar hij zei niet dat ze hen moesten laten gaan. Dat kan ons verbazen, en dat doet het ook. Want wanneer we aan slavernij denken, denken we aan de slavernij in Amerika. Dat is de enige vorm van slavernij waarvan we werkelijk aanschouwelijke beelden hebben in onze literatuur, in onze films of in onze gedachten.

Tijdens onze schooltijd of wanneer we films bekijken over de periode van de Burgeroorlog en daarvoor, krijgen we een vorm van slavernij voorgeschoteld zoals die in dit land werd bedreven. Daarbij werden zwarte mensen tegen hun wil uit hun geboorteland weggehaald en onder afschuwelijke omstandigheden naar dit land verscheept. Velen van hen stierven door die omstandigheden voordat ze hier zelfs maar aankwamen. Vervolgens werden ze als dieren op een slavenmarkt verkocht. Natuurlijk gebeurde dat in Bijbelse tijden ook. Waarschijnlijk werden ze als dieren op de slavenmarkt verkocht.

Maar bij de Amerikaanse slavernij horen we niet vaak over de slaven die van hun meesters hielden. Die waren er in het Zuiden. Er waren slaven in het Zuiden die er niet bijzonder naar uitzagen om vrijgelaten te worden, geloof het of niet. Maar over hen hoor je nooit iets. Als die er waren, zouden ze Oom Toms worden genoemd. We worden ertoe gebracht aan te nemen dat vrijwel alle slaven de slavernij haatten. En we lezen en horen inderdaad over slaven die heel slecht behandeld werden, en we zien daar voorbeelden van in films. Omdat ze slaven waren, waren ze beslist kwetsbaar voor een slechte behandeling. Als ze een slechte meester hadden, een wrede meester, konden ze heel slecht behandeld worden. En dat gebeurde soms ook.

Maar in plaats van de slavernij als instelling te veroordelen, zouden we het gedrag van die meesters moeten veroordelen. Sommige vaders zijn ook heel hard geweest voor hun kinderen, maar daarom veroordelen we het gezin als instelling niet. Sommige mensen doen dat wel, sommige moderne liberalen doen dat, maar wij niet. En sommige echtgenoten zijn heel hard geweest voor hun vrouw, maar daarom veroordelen we het huwelijk als instelling niet. Wat veroordeeld wordt, is het zondige gedrag van degenen die anderen mishandelen. Als echtgenoten hun vrouw mishandelen, of ouders hun kinderen mishandelen, of meesters hun slaven mishandelen, wordt dat veroordeeld. Dit soort gedrag wordt in de Schrift veroordeeld, en er wordt een ander voorbeeld gegeven: Christus en hoe Hij degenen behandelt die onder Zijn gezag staan.

28

Slavernij als bestaanszekerheid voor armen

Maar vanuit onze cultuur reageren we bijna instinctief door slavernij als per definitie slecht en onderdrukkend te beschouwen. Bedenk dat er mensen waren die er zelf voor hadden gekozen slaaf te zijn. En zelfs na de vrijlating van de slaven in dit land waren er slaven die niet met blijdschap bij hun meesters weggingen, omdat slavernij voor sommige mensen ook een instelling was geworden die zekerheid bood. Er waren heel arme mensen en er waren heel rijke mensen. Er was maar heel zelden een middenklasse. Wij leven in een samenleving waarin we het altijd vanzelfsprekend hebben gevonden dat er een middenklasse is. En dat iedereen die dat wil, met een beetje doorzettingsvermogen, vanuit heel armoedige omstandigheden kan opklimmen tot de middenklasse, die het betrekkelijk goed heeft. Of zelfs via de middenklasse tot welvaart kan komen. Er zijn mensen die arm zijn geboren en heel rijk zijn geworden. Maar hoewel de meeste mensen niet verwachten dat een arme rijk zal worden, zelfs niet door hard te werken, gaan de meeste mensen ervan uit dat iemand door hard te werken tot de middenklasse kan gaan behoren. En die hele middenklasse is een verschijnsel dat wij vanzelfsprekend vinden.

Ik neem aan dat ieder van jullie verwacht min of meer als iemand uit de middenklasse te leven, afhankelijk van hoe ruim je die definitie neemt. De meesten van jullie zijn waarschijnlijk niet van plan om in slopende armoede te leven. Misschien verwacht je aan de onderkant van de middenklasse te leven, of zelfs in wat de Amerikaanse belastingdienst de lagere klasse zou noemen. Ik heb altijd geleefd in wat de Amerikaanse belastingdienst de lagere klasse noemt. Tot vorig jaar had ik nooit genoeg inkomsten om er ooit belasting over te moeten betalen, omdat ik als arm werd aangemerkt. Maar laten we eerlijk zijn: ik ben niet arm. Ik heb het goed. Ik heb het goed. Ik ben welvarend. Ik heb luxe. Ik ben niet zo rijk als Amerikanen doorgaans graag willen zijn, maar ik ben niet arm. Ik behoor eerder tot de middenklasse.

Dat is een term die in de jaren zestig en zeventig een scheldwoord was. De middenklasse was de vijand, en de rijken ook. In de ogen van de hippies was middenklasse min of meer hetzelfde als rijk. Maar in de meeste samenlevingen in de oudheid was er geen middenklasse. Je was óf arm en bezat niets, óf rijk en bezat slaven en land en dat soort dingen. Er waren maar een paar mogelijkheden: je werd in de aristocratie geboren, of je werd door een uitzonderlijke meevaller rijk. Anders bevond je je aan de andere kant, en daar was die enorme klasse van armen.

Mensen die in armoede leefden, waren er vaak bij gebaat om slaaf te worden van iemand die rijk was. Want alleen binnen die instelling konden ze er zeker van zijn dat ze drie maaltijden per dag zouden eten. Dat ze altijd behoorlijke kleding zouden hebben in plaats van lompen om te dragen. Dat ze, als er medische zorg nodig was, die zouden krijgen en dat die betaald zou worden. En dat ze in veel gevallen een redelijk comfortabel onderkomen zouden hebben. Jozef was een slaaf in het huis van Potifar, en het klinkt niet alsof hij het erg slecht had totdat de vrouw van Potifar hem begon lastig te vallen. Maar hij had het daar goed, denk ik, wat lichamelijk comfort betreft. Slaaf zijn in het huishouden van een meester bood vaak het enige comfort dat een arme man in zijn hele leven ooit zou kunnen krijgen. En velen wilden niet weg.

29

Vrijwillig bij een meester blijven

De oudtestamentische wet bepaalt dat Joodse slaven na elke zeven jaar dienstbaarheid hun vrijheid moesten krijgen of aangeboden moesten krijgen. Maar er staat dat als de slaaf zegt:

> Maar als de slaaf nadrukkelijk zegt: Ik heb mijn meester, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik wil niet als vrij man vertrekken,
>
> EXODUS 21:5

hij dan die keuze kon maken. Wij kunnen ons nauwelijks voorstellen dat een slaaf ooit die beslissing zou nemen. Waarom zou hij voor altijd slaaf willen blijven? Maar blijkbaar ging slavernij niet in alle gevallen met mishandeling gepaard. Niet alle mensen mishandelen hun kinderen, niet alle echtgenoten mishandelen hun vrouw en niet alle meesters mishandelen slaven. Een meelevende man kan zijn kinderen en zijn vrouw en zijn slaven zekerheid en welzijn bieden.

Ik pleit er niet voor dat we terug moeten naar slavernij als instelling. Het maakt mij niet uit of slavernij wel of niet bestaat. Ik zou nooit slaven willen bezitten. Om te beginnen wil ik nooit zo rijk zijn dat ik slaven bezit, en ik wil dingen toch altijd zelf doen in plaats van ze aan anderen over te laten. Zelfs als ik mensen onder me heb die ze zouden moeten doen. Ik heb gewoon geen enkele behoefte om slaven te hebben. Ik zou ze niet willen. En ik denk ook niet dat ik slaaf zou willen zijn. Omdat ik ben opgevoed met die Amerikaanse geest van onafhankelijkheid enzovoort, zou ik waarschijnlijk moeite hebben om me bij slavernij neer te leggen.

Maar wat ik zeg, is dat het in een cultuur waarin slavernij vanzelfsprekend was, het lot van veel mensen was om slaaf te zijn. En dat was niet altijd onaangenaam. Het is niet iets waarover wij vanuit onze ivoren toren in de twintigste eeuw een veroordeling uitspreken, alsof wij moreel boven alle samenlevingen uit de oudheid staan. Wij hebben in dat opzicht geen enkele reden om ons op de borst te kloppen. Waarom veroordeelde Paulus de slavernij niet? Waarom zou hij? Slavernij betekende in wezen

het overleven van heel, heel veel mensen die het minder goed zouden hebben als ze geen slaaf waren. En er is geen reden waarom slavernij als instelling veroordeeld moest worden.

30

Vrijheid afwegen tegen zekerheid

Maar het is waar dat dit instituut een mens vrijheden ontnam in een mate die wij met onze opvoeding onverdraaglijk zouden vinden. Maar dat komt door onze opvoeding. Als iemand als slaaf geboren was, of leefde in een samenleving waarin hij er altijd rekening mee hield dat hij ooit slaaf zou kunnen worden, dan leefde hij gewoon met die omstandigheid: „Nou, als ik slaaf word, heb ik geen vrijheid, maar ik heb wel zekerheid." Dat is een moeilijke afweging. Sommige mensen geven hun zekerheid op voor vrijheid, en anderen geven hun vrijheid op voor zekerheid. Dat hangt gewoon af van hun eigen waarden. Ik zou liever mijn zekerheid opgeven voor vrijheid. Ik zou liever mijn vrijheid hebben, zonder dat de overheid die afneemt om mij zekerheid te geven. Ik zou veel liever mijn vrijheid hebben dan mijn zekerheid. Maar er zijn mensen — waarschijnlijk vallen de meeste Amerikanen in deze categorie, vooral degenen die een uitkering krijgen en hun kinderen naar school sturen en dat soort dingen — die gebruikmaken van overheidsvoorzieningen. Ze verliezen de zeggenschap over sommige van hun fundamentele rechten, maar dat doen ze om meer zekerheid te hebben. Dat is een grote tegenstelling. Maar we moeten niet aannemen dat alle mensen net zo moeten denken als wij.

Er waren in Bijbelse tijden beslist mensen die dachten zoals veel Amerikanen denken, in de zin van: „Ik heb liever zekerheid dan mijn vrijheid." En dat is wat onze overheid ertoe brengt — ik wil niet afdwalen naar maatschappelijk commentaar, maar we beseffen dat onze overheid steeds meer de richting opgaat die veel socialistische samenlevingen zijn opgegaan. Mensen zijn bereid steeds meer vrijheid op te geven, zodat de overheid hun steeds meer zekerheid biedt. Dat leidt uiteindelijk tot wat wij een slavenstaat zouden noemen. De overheid biedt volledige zekerheid, maar neemt alle vrijheid weg. Het is een ruil: jij geeft je vrijheid op, en wij zorgen voor je.

In de ergste van dat soort staten, de communistische staten, heersen omstandigheden die volgens onze vrije Amerikaanse manier van denken volstrekt onverdraaglijk zijn. Maar een slavenstaat of de toestand van een individuele slaaf in Bijbelse tijden is niet anders. Er zijn mensen die dat verwelkomen, en Paulus wist dat. Paulus wist dat slavernij waarschijnlijk goed was voor sommige mensen. Toch zei hij in 1 Korinthe 7, toen hij aan slaven schreef:

> Als je vrij kunt worden, benut die gelegenheid dan, zodat je God in grotere vrijheid kunt dienen. Maar als je niet vrij kunt worden, aanvaard het dan. Aanvaard je situatie.
>
> 1 KORINTHE 7:21

31

Trouw werken wanneer niemand kijkt

Wat hij hier tegen slaven zegt, is dat ze hun meesters moeten dienen alsof ze de Heere dienen. Waar hij daarbij de meeste nadruk op legt, is dit: als je je meester dient om God te behagen in plaats van je meester te behagen, dan zul je hem trouw dienen, ook wanneer hij niet kijkt. Hij zegt in vers 6 dat je het niet met ogendienst moet doen:

Om mensen te behagen, maar als dienaren van Christus, die vanuit hun hart doen wat God wil.

Dit geldt natuurlijk ook voor werknemers. Werknemers zijn op bepaalde uren van de dag dienaren. Ze zijn geen slaven in de zin dat ze iemands eigendom zijn, maar de werkgever is beslist eigenaar van de uren van je leven waarin je volgens je contract voor hem moet werken. Daarom heeft hij er recht op dat je hem dient, net zoals een slavenmeester er recht op heeft dat de slaaf hem dient, alleen gedurende een korter deel van de dag. Je hebt het recht om van meester te veranderen als je dat wilt. Dat is iets wat een slaaf niet kon doen. En je hebt ook het recht om aan het einde van de dag uit te klokken en te zeggen: „Goed, vandaag doe ik niets meer voor je. Ik heb je deze acht uur gediend, maar de rest van de dag ga ik je niet meer dienen.”

Dat is voor jou anders dan het voor slaven was. Maar afgezien daarvan ben je tijdens de uren waarin je een werkgever dient een slaaf. Een slaaf in de zin dat je tegenover God verplicht bent te doen wat er van je verwacht wordt. En de werkgever voorziet in je behoeften, net zoals een meester voor een dienaar zorgt.

32

Staken, loon en tevredenheid

Werknemers slepen tegenwoordig hun werkgevers vaak voor de rechter of gaan staken omdat ze vinden dat hun werkgevers hen niet eerlijk genoeg behandelen, enzovoort. Dit is naar mijn mening volkomen in strijd met een christelijke gezindheid. Ik denk niet dat christenen ooit zouden moeten staken. Ik kan geen enkele reden bedenken waarom je zou staken, behalve uit hebzucht. Misschien ben ik niet zo goed op de hoogte van die dingen, maar telkens wanneer ik met mensen heb gesproken die bij een stakingspost staan, klinkt het alsof ze daar alleen maar uit hebzucht staan.

Johannes de Doper zei tegen soldaten:

> Ook de soldaten vroegen aan hem: En wij, wat moeten wij doen? Hij zei tegen hen: Val niemand lastig, pers niemand af en wees tevreden met uw soldij.
>
> LUKAS 3:14

En ik denk dat dat voor iedereen een goed advies is.

Als het loon je niet bevalt, zoek dan een andere baan. Werk harder, doe iets meer, maar vertel je werkgever niet hoe hij je moet behandelen. Hij is de baas, hij is eigenaar van het bedrijf, hij bewijst je een gunst door je een baan te geven. Vertel hem niet wat hij moet doen. Als de werkomstandigheden je niet bevallen, zoek dan iemand die je omstandigheden biedt die je beter bevallen. Dat is een vrijheid die jij hebt en die een slaaf niet had.

Een slaaf had die mogelijkheid niet. Als zijn meester hem slecht behandelde, dan had hij gewoon pech. Maar hem werd in elk geval nog steeds gezegd dat hij zich aan zijn meester moest onderwerpen en hem moest dienen zoals hij de Heere zou dienen. En als hij een meester had die christen was en de juiste gezindheid had, dan kon die meester heel veel op de Heere lijken. En dan kon het gemakkelijk zijn om die meester te dienen alsof hij de Heere diende. Net zoals het voor een vrouw gemakkelijker is om zich aan haar man te onderwerpen als aan de Heere wanneer haar man op de Heere lijkt. Maar als hij dat niet doet, maakt de Bijbel heel duidelijk dat dienaren hun meesters nog steeds moeten gehoorzamen, ook wanneer ze wrede meesters hebben. Ze moeten dit doen als voor de Heere. Misschien krijgen ze er van hun meesters geen beloning of erkenning voor, maar van de Heere wel. Hij zegt in vers 8:

33

Werken en leidinggeven voor Gods aangezicht

> U weet immers dat wat ieder aan goeds gedaan heeft, hij dat van de Heere terug zal krijgen, hetzij slaaf, hetzij vrije.
>
> EFEZE 6:8

Dus je dient je werkgever gewetensvol, ook wanneer hij niet kijkt. Je neemt geen langere pauzes. Je probeert geen manier te vinden om druk bezig te lijken wanneer je niet bezig bent, zodat je je werkgever voor de gek houdt. Dat is:

> niet met ogendienst, als mensenbehagers, maar als slaven van Christus; doe zo van harte de wil van God, en dien met bereidwilligheid de Heere en niet de mensen. U weet immers dat wat ieder aan goeds gedaan heeft, hij dat van de Heere terug zal krijgen, hetzij slaaf, hetzij vrije.
>
> EFEZE 6:6-8

Je gaat aan het werk en zegt: ‘Goed, God, ik dien U vierentwintig uur per dag. Deze acht uur dien ik U in deze hoedanigheid, als dienaar van deze werkgever. En ik ga deze werkgever dienen alsof U het was. Het werk dat ik ga leveren, wil ik aan U voorleggen en zeggen: “Wat vindt U van dit werk, God?”’

Wat je ook voor je werkgever maakt, je zou het zonder schaamte aan God moeten kunnen voorleggen en zeggen: ‘Dit heb ik voor U gemaakt, God.’ En als je lui, onbekwaam, onzorgvuldig of nalatig bent in je werk, doe je je werkgever tekort. En het ergste van alles is dat je God tekortdoet, volgens Paulus. Dus je werkt voor je werkgever alsof hij de Heere was.

Trouwens, als zelfstandige werken is veel prettiger, maar dan verkeer je in een positie zoals de rijken in de oudheid. De armen zijn doorgaans slaven, en de rijken werken doorgaans als zelfstandige of werken helemaal niet. Maar het feit is dat als je niet als zelfstandige kunt werken, en blijkbaar kan niet iedereen dat, je je werkgever moet dienen alsof hij een meester is.

In vers 9:

En jullie, meesters,

> En heren, doe hetzelfde bij hen; laat het dreigen achterwege. U weet toch dat ook uw Heere in de hemelen is en dat er bij Hem geen aanzien des persoons is.
>
> EFEZE 6:9

Net zoals een vader zijn kinderen niet tot toorn mag verwekken, mag de meester niet dreigen.

Hij zei aan het eind van vers 8:

al het goede dat iemand doet, krijgt hij van de Heer terug, of hij nu slaaf is of vrij.

En daarmee gaat hij over op de kwestie van de meester. Jij bent vrij, maar ook jij zult door de Heere geoordeeld worden. En in Zijn oordeel is er geen partijdigheid. Dus behandel je dienaren vriendelijk, net zoals vaders en net zoals mannen dat behoren

te doen.

Iedereen die gezag heeft over een ander, moet er oog voor hebben dat die persoon, al heeft hij in sommige opzichten een lagere maatschappelijke status dan jij, nog steeds een mens is. Nog steeds een mens met gevoelens, nog steeds iemand aan wie God evenveel waarde hecht als aan jou. En dat moet al je omgang bepalen met mensen die je mogelijk onder je hebt, als je ooit in die positie verkeert.

Dit is een keerpunt in het hoofdstuk. De rest van het hoofdstuk behandelen we de volgende keer.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Efeze 5:21
- Efeze 5:1-2
- Efeze 6:4
- Efeze 6:1-4
- Mattheüs 6:33
- Romeinen 14:14
- Handelingen 5:29
- Genesis 2:24
- Exodus 20:12
- Spreuken 22:15
- Spreuken 22:6
- Psalmen 103:13
- Lukas 11:12
- Psalmen 27:10
- Mattheüs 7:11
- Spreuken 29:15
- Efeze 6:5
- Efeze 6:6-8
- Kolossenzen 4:1

- Exodus 21:5
- 1 Korinthe 7:21
- Lukas 3:14
- Efeze 6:8
- Efeze 6:9

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.